

Летописи каменичких школа

Увод

Летописи и други извори

Закључак

Увод

Мисао радозналост истраживача ових крајева може одлетети чак до времена када је Дунав испраћао последње таласе Панонског мора, а Петоварадинска стена пристала да уместо острва буде брег. Њени кристални скути постали су гнезда збуњеним птицама које су изгубиле своје море. Повољни ветар је у њена недра населио траве и дрвеће, а касније и прва древна племена наших предака. Дунав је, бременит од дугог пута, застао, ударио у стену и расуо се у лиманима где су се мрестили шарани, сомови и читав рибли свет. Векови су потрошени на исушивање мочвара и наводњавање пешчара. Када је муљ морског дна постао плодна равница, хорде античких народа похрлиле су да је освоје.

Историчари кажу да је у време Илира овде владало племе Трибали (2300 година п.н.е.). Келтски мачеви у Војвођанском музеју, зубом времена оглодани, сведоче о племену званом Скордиска. Римљани су волели Дунав и Саву као северни лимес свог царства, на ком су градили утврђења од Сирмијума све до Ђердапа и Трајанове табле. Каменици су даровали тврђаву Кузум ¹(Cusum), чији се остаци можда скривају у пешчаној обали реке или у корењу дрвећа. Фрушкогорске стазе још памте кораке Хуна, Татара, Гепида, Словена и Мађара. Насеља Хазара и златне копче Авара чекају да их неко пронађе у глини. Немачко племе Фруг одавно је нестало, али његово име одзвања по крошњама и жубори потоцима што журе из својих корита у загрљај Дунава.

Ономе ко уме да слуша, свака стопа земље и сваки камен прича своју историју.

Каменица као насеље први пут се помиње у 13. веку у даровници угарског краља Беле IV, од 8. јула 1237. где се назива Вила Каманч² (Villa Kamanch). Овим документом Каменица се дарује манастиру Укурду (који се тада звао Белафоне) у Петроварадину. Каменичка жупа спомиње се још 1332.³ године, као и постојање врло старе цркве на самој обали Дунава којој данас нема трага. Мађарски писац Ђорђе Сремац рођен је у Каменици 1490. и знао је и српски језик. Он и још тројица Каменичана студирали су у Прагу где су се прикључили **хуситима**. Двојица од њих, Тамаш и Балинт, превели су Библију на мађарски језик⁴. Ђорђе Сремац помиње да је још **1408. године постојала школа** у којој се учио и латински језик, да се организују **књижевне игре (Litteraris ludis)**, о чему такође сведочи дипломата **Антун Вранчић**. Он је путовао 1553. поред Каменице и описао је као разрушену од Турака, па се присећао прошлости Каменице као богатог трговишта, добро насељеног, познатог по својим Litteraris ludis - књижевним свечаностима⁵.

Године 1526. Петроварадин је освојио турски султан **Сулејман I Величанствени**, тада и Каменица пада под турску власт и трпи страшно разарање. Тек 1687. Аустрија је освојила Петроварадин и Каменицу од Турака, а 1702. припојила Каменицу карловачком властелинству и Дворској комори, да би га 1728. купио барон Лудвиг Офелн (Ufeln).

Након Велике сеобе Срба 1690. са Арсенијем III Чарнојевићем, у Каменици се 1701. образује **Српска милиција** и војни шанчеви од српских насељеника. Те године Каменица је добила званични печат општине - Opidum Kamenic, а **Православна црквена општина**

је покренула прву Српску народну школу⁶ и издржавала учитеље – православне свештенике све до 1799., када издржавање школе и учитеља преузима политичка општина. Школа је имала три разреда: букварац, часловац и псалтирац. У њој се до 1811. предавао српски и старословенски, а до 1848. нешто и немачки. Школа је надзирана по Конзисторији Карловачкој. О овој школи имамо три поуздана трага. Један је у школском Летопису „доње” школе, вођеном од 1886-1919⁷, чију прву страницу објављујемо (сл.1). Други извор је код историчара Антуна Цуваја („Повијест хрватског школства”, Загреб, 1910. свезак 1, стр.313.), (слика 2). Трећи извор је у монографији Српске православне цркве у Каменици⁸.

Значајне податке о каменичкој цркви и школи дао је Димитрије Руварац у Протоколу визитације цркава и школа⁹ и у књизи о ктитору цркве¹⁰.

Пошто Аустрија није дозвољавала изградњу нових цркава, на темељу старе каменичке цркве (Ваведења Богородице) почела је изградња нове (данашње) цркве Рођења Богородице, 1737. године. **Поред цркве подигнута је 1742. школска зграда** која је имала две учионице и стан за учитеље. Године 1869. учитељски стан претворен је у прву женску школу. Прилог проучавању школе у Каменици дао је и Андрија М. Огњановић¹¹, пишући о војвођанским народним школама, где каже да је каменичка школа једна од првих, да је у кругу црквене порте и да су први учитељи свештеници. Школа је надзирана по Конзисторији Карловачкој до 1850. године, затим из Темишвара до 1861. Од 1861. до 1869. опет је надзор по Конзисторији Карловачкој. Од 1869-1875.године, када је установљена црквено –школска аутономија, школу је надзирао главни школски референт др Ђорђе Натошевић.

Л Е Т О П И С И

У Каменици су постојале две школе одвојене по конфесијама: православна и католичка. Обе школе су водиле своје летописе који дају драгоцене податке о свом времену: о школи, учитељима, друштвено-историјским збивањима у месту и целој царевини, о начину живота, броју становника и свим важнијим догађајима тог доба. Летопис "горње" школе (католичке) вођен је од 1834. до 1903. године. Летопис "доње" школе (источно-православне) вођен је од 1886. до 1919. године. Иако су школе више пута спајане наредбом аустроугарских власти, оне су имале одвојену наставу, практично до 1915. године. Најзанимљивије податке из оба летописа посебно ћемо издвојити, а пре тога ћемо се осврнути на један новији извор историјских података о Каменици у прошлости.

Католичка црква Светог крижа (На основу извора: Канонске визитације Сријема)

Још један важан извор о школама у Каменици представљају **Канонске визитације Сријема**¹² 1735-1768, које је преписао, превео и приредио др Стјепан Сршан, Осиек 2006., књига IV.

Крајем 17. века, након одласка Турака, успостављена је нова црквена организација у Срему. Леополд I основао је 1688. године Сремску жупанију у коју су ушли петроварадински, митровачки и кукујевачки котар. Ипак, сремска жупанија стварно је успостављена тек 1745. године. Након првог сремског бискупа Фрање Јанија (1678-1701), долази отац Јосип Фавини (1701-1708), да би 1746. бискуп Ладислав Срењи (Ladislav Szöregyi) купио резиденцију у Петроварадину. У Срему су до 1750. били фрањевци, али и

исусовци који су отворили прву католичку основну школу у Петроварадину 1729.године. Такође, они су 1766. основали гимназију у Петроварадину. Дружба Исусова укинута је 1773. године. Помиње се и ово: **"Ради цјеловитости предмета треба навести да су у Сријему имали своје бројније школе и православни припадници, и то нешто прије католичких."**¹³ Посебно је генерал Мерси (Mersey) уводио немачке основне школе 1755.године на подручју Војне границе.

Године 1746. Каменица је постала самостална жупа, а цркву је повећао властелин Ловро Марцибањи (Lovro Marczibany) 1759.године. Католичка црква у Каменици подигнута је близу старе порушене цркве и посвећена је Светом Крижу. Постоји и запис о Капели Госпе од Мира и Капелици Сњежне Госпе код Петроварадина. Сремски бискуп Л. Срењи помиње 1735. католичку цркву у част Св. Крижа да је од "чврстог зида, покривена шиндром, са дрвеним торњићем и малим звоном. Тад још учитеља немају, јер га не могу плаћати. Духовни управитељ не прима шеснаестину...јер ју властелинства и управитељи не желе предати." Године 1743. црквом управљају петроварадински фрањевци (записао Л.Срењи).

Сремски бискуп ИВАН КРСТИТЕЉ ПАКСИ (I.K.Paxu) 31.августа 1763. године упућује (а по налогу папе Бенедикта XIII) проглас свим жупницима са детаљним упутствима да се припреме извештаји пре визитације. Потребни подаци о учитељу : "Које му је име и презиме? Поријекло? Доб? Вјера? Од када у жупи обавља дужност учитеља? Да ли је исповиједио вјеру и приликом својег примања и пред ким? Да ли је узорног живота? Да ли поучава младеж у писмености и основама вјере? На којим језицима подучава? Да ли марљиво врши своју дужност? Колико дјеце тренутно полази у школу? И ако их мало полази, нека се наведе разлог зашто је то тако. И нека жупник сугерира начин , према својем мишљењу, како би се могло више њих привући или расположити или присилити у школу. Да ли учитељ уједно у цркви обавља дужност кантора, те да ли тој служби посебно задовољава? Да ли пјевањем прати покопе? Да ли се долично понаша према жупнику и другим свећеницима? Да ли се покорава жупнику у стварима које се тичу његове службе? Да ли у цркви у своја времена, колико иначе може, служи и министрира?" Такође су детаљна питања и о школи, учитељевој кући, непокретним добрима и годишњим приходима. Помиње се да поред католичких свештеника постоји пет православних и један ђакон.

Од 1. септембра 1763. ради као учитељ при католичкој цркви (јер школа нема зграду) **Алексије Шрехл** (Aleksije Schrehl), пореклом Чех, стар 45 година, католик. Он учи младеж писању и основама вере на немачком и хрватском језику. Тада је имао само 4 ученика, па је жупник изјавио да ће морати приморати родитеље "строгим ријечима и пријетњама" да доведу децу у школу. Учитељ пева у цркви и на покопима (стр.155.), нема свој стан, нити покретних добара, годишње прима 24 форинте из благајне жупника. О крштења има 7 крижара, од увода после порога 3 крижара, од цедуља за "навјештења" 7 крижара, од женидбе 14 крижара. Од погребне пратње одраслог 15 крижара, а деце 7,5 крижара. Ако пева у покојниковој кући "пјесмицу" 15 крижара, од "поуке дјеце" почетника и словничара месечно има 12 крижара, а од оних који уче читати и писати 15 крижара.

Следећа визитација истог бискупа (I.K.Paxu) била је 7. IX 1766. О учитељу је записано да се зове ИВАН НИКОЛА ШТРЕМЕЛ (Stremel), родом је из Француске, римокатолик стар 49 година. **У школи (која има зграду) ради од 20. маја 1766.** Он је добар човек, прикладно "обучава младеж и кршћанску науку" , а неке и немачком језику. Има 20 ђака ("**било би их и више да их не одврати злоћа родитеља**"). Учитељ свира оргуље и пева, прати покопе и поштје свештенике и жупника. Учитељска кућа се налази

"испод школе из земље, доста мала и јадна, те има само једну собу и кухињу." Учитељ нема непокретних добара, осим кућног врта дугачког 15, а широког 10 хвати. Према уговору од 20.5.1766. учитељ има од сваког брачног пара који има кућу 10 МЕДИЈЕ ВИНА, од ИНКВИЛИНА (сељак са кућом без имања) 5; по одредби бискупа од сваког детета у школи годишње 2 форинте, од покопа одраслог 5 гроша, а деце 7 крижара; за певање на реквијној миси са оргуљама добије 30 крижара; за певање "Ослободи ме" 7 крижара, код женидбе од домаћих 5 гроша, а од страних 10 гроша. Кад пише "цедуљу навјештења" 7 крижара, од "увода жене послужења" 3 крижара, од увода младе после венчања 3 крижара, а из благјане жупника годишње прима 30 форинти.

О школи (стр.345) је забележено да се налази **испод куће "жупникове чељади"**, набијена од земље, изграђена средствима господина бискупа Ивана К. Паксија. Дуга је 6,5 хвати споља, а изнутра 5 хвати и 4,5 стопа, док је споља широка 5 хвати. Школска просторија дуга је 3 хвата и $\frac{3}{4}$ стопе, а широка 2 хвата и 2 стопе. Учитељева соба је дугачка као школа, широка 1 хват и 4 стопе, кухиња је дуга 2 хвата и $\frac{2}{4}$ стопе, смочница (остава) је 3 хвата, а широка 1 хват и скоро 2 стопе. Земљиште је дао властелин **Ловро Марцибањи**, али о томе не постоји "даровна" исправа. Нема подрума, а цело земљиште са вртом има 25 хвата дужине и 10 хвата ширине.

Забележено је да у месту има 70 католика и 280 православних.

Од 1. августа 1768. долази нови учитељ **Иван Хари** (Нару) са "добрим свједоџбама од поштованог господина жупника у Бачу Јураја Томасија (Tomassija)".

Као што смо видели, католичку школу помагали су властелини Марцибањи и Карачоњи. Каменички спахилук од Уфелна преузима мађарски гроф Марцибањи (**Marchibany**) 1750. године. Он је изградио класицистички дворцац и парк који и данас постоје у оквиру Каменичког парка. Године 1885. последњи члан породице Марцибањи, Марија, удала се за Гвида Карачоњија (**Karachony**) који постаје нови власник. Ова породица нестаје из Каменице након I Светског рата и слома Аустроугарске монархије, па тиме нестају и властелински односи.

Православна црква Рођења Богородице

Православну школу и изградњу православне цркве у Каменици дозволила је Аустрија јер је Беч преузео на себе оснивање српских школа у оквиру Привилегија Леополда I, које је тражио Арсеније III Чарнојевић, а издејствовао највише делегат епископ Исаија Ђаковић. Тако се десило да, због великог броја придошлог српског становништва на Војну границу (за које су Срби и Беч мислили да ће ту бити само привремено), Срби у Каменици оснују **Србску милицију** и **прву народну школу**. У периоду од 1690. до 1700. године харале су куга и колера, и много је народа умрло. Бечки управитељи тешко су се одлучивали на отварање школа јер су сматрали **да школа штетно утиче на војнички дух** и заправо су планирали покатоличавање или бар унијаћење Срба. Може се закључити да је ту прву мушку школу из 1701. године издржавала црквена општина. Велика доградња цркве која је започета 1737. (а по запису у самој цркви 1742.), као и школске зграде у црквеној порти, заслуга је ктитора ПРОТОПРЕЗВИТЕРА **КАРЛОВАЧКОГ ПРОТЕ Живана Црногорца**. Он је завештао тестаментом своје наследнике - кћер Ану и зета Диму Костића да заврше зидање и украшавање каменичке цркве. Ово потврђује и запис од 10. јуна 1758. године уклесан на мермерној плочи на западној фасади звоника цркве. Године 1785. православно свештенство пописало је становништво Каменице (288 домова са 1146 глава-православних, док католика има 74

дома); забележено да место има ПЛЕБАНИЈУ (жупни двор), **српску школу**, три квартирске куће, 2 дућана и више занатлијских радњи, 8 воденица, пивару, католички "шпитал" (болницу) и **католичку школу**. Читав низ занимљивих података о друштвено-историјски збивањима, о временским непогодама или страшним болестима сачуван је у Архиву цркве у Сремској Каменици, у Тефтеру цркве вароши Каменичке, као и у домовним протоколима¹⁴.

Летопис "доње школе" 1886-1919.

Већ прва страна Летописа доказује постојање прве српске народне школе 1701., о чему смо већ писали. Зграда школе саграђена је 1742. године и била је својина православне црквене општине. Летописац каже "колико се могло дознати били су учитељи у Каменици на овој школи:"

-од 1793. до 1825.године- Василије Јефремовић (касније парох каменички),

-Аврам Клаић, после Јефремовића,

-од 1825. до 1830. Платон Јефремовић (касније парох новосадски),

-од 1830. до 1834. Гавра Поповић,

-од 1834. до 1864. Стеван Крстић,

-од 1864. до 1867. Теодор Милутиновић

-1868. године –Аца Моловић

-1869. до 1875. Петар Борић и Јелена Борић

*** године 1869. отворена је женска школа у учитељском стану па је прва учитељица у њој била Јелена Борић.**

Учитељска плата до 1848. била је 80 форинти годишње, 6 хвати дрва, слободан стан у самој школској згради, 24 свеће и 6 пожунаца жита. Године 1850. подигнута је учитељска плата на 200 форинти, а 1864. плата је била 450 форинти. У женској школи 1869. плата је била 300 форинти, а касније 450.

Учитељи су морали учити децу црквеном појању, затим певати на укупима за што нису били додатно плаћени. Сви су учитељи описани као "морално и политично узорити", а **за Каменичане се каже да "од старих времена 90% читају, пишу и рачунају"**. Православна црквена општина је о свом трошку 1869. године преградила школу и направила женску школу од учитељског стана.

О знаменитим људима који су ишли у ову школу погледати у делу о ученицима школе.

Од 1.октобра 1875. године по новом школском закону који је делио школу на мушку и женску, у свакој школи је било по 3 разреда и по једна "учитељска сила". 1877.отворен је у обе школе 4. разред. На молбу учитељског особља са дозволом Краљевско жупанијског школског надзорништва спојене су обе школе у ОБОСПОЛНУ године 1880. (члан 22. школског закона) - I и II разред дат је учитељици, а III и IV учитељу. **Школу су посетили: барон Живковић, др Змај Јован Јовановић, Димитрије Матић (бивши министар просвете) и надзорник Радивоје Ђорђевић (општински начелник).**

Школска зграда је у лошем стању (има две школске собе, мало предсобље и подрум за дрва, Политичка општина плаћа црквеној општини као власнику најам за школу и намештај 120 форинти годишње. Намештај се састоји од 2 стола, 2 столице, 2 ормана, 4 табле, 22 скамије (од тога је 2 табле и 12 скамија купила општина).

Наставна средства: "две штице, две писмарице, два метарска суустава, 4 слике за обуку у природопису, слику за очигледну од Темског, глобус, 7 земљовида, једна рачунаљка, 12 рисарских предлогака, орнаменти, слике старог и новог завета од Шрајбера. Сва ова учила, изузимајући глобус и слике старог и новог завета (које су својина Српске православне цркве) и Југословенске Орнаменте, који су поклон од Земаљске владе-набављена су трошком општинске благајне."

-**1876. отворена је школска "књижница"** (учитељска "књижница" имала је 47 дела и свезака, а ученичка 29 дела и свезака).

-Гимнастичке справе набавила је општина 1879. године и налазе се у "горњој" школи.

-Школски врт засађен је 1878., велик 57 ари, у њему ученици вежбају пресађивање и калемљење воћака.

-У школи су "**две учитељске силе**" - господин **Никола Бугарски** (од 1875.) и госпођа **Милица Михајловићева** (од 1875. до 1876.), а од 1876. на њено место долази **Наталија Новаковићева**. Обе су завршиле трогодишњу препарандију у Сомбору, док је господин Бугарски завршио двогодишњу препарандију. Године 1886/7. учитељица Новаковићева предаје у III и IV разреду, а због великог броја католичке деце пренет је IV разред у доњу школу. Она их је обучавала три године, а после их је опет примио учитељ Бугарски. Учитељица Новаковић добила је I и II разред са српском децом, изузев неколико деце католичке вере која су живела међу Србима.

Године 1890. надзорник Тодор Марић направио је у порти цркве справе за гимнастику (руче и преметаљку). Након њега надзорник је био умировљени капетан Р. Ђорђевић, који је дао да се направи (1891. године) још гимнастичких справа: справу за прескакање, 4 мотке за пужање, уже са карикама за одбацивање и љуљање. Господин Ђорђевић је своју плату од 300 форинти дао за добротворна дела - да се од камате сваке године обуче неколико сиромашне деце без обзира на веру.

Након много расправе школског одбора (да се школе споје и да равнајући учитељ буде г. Бугарски, а не г. Акурти из "горње школе") узео је учитељ Бугарски III разред римокатоличке деце и спојио III и IV разред **обе вероисповести 17. октобра 1891. године** у "доњој школи" ("горња школа" је била у данашњем центру код споменика чика Јови, прим, Р.Г.). Услови су били тешки јер је у III разреду било 41, а у IV 40 ученика у тако тесном простору. Остала деца била су у I и II разреду (српска деца код Н.Новаковићеве, а римокатоличка код В.Акуртија). Те године зечеви су уништили врт који су вредно са децом уређивали учитељ Бугарски и бивши учитељ Мијат Црнко. Следеће године је учитељ Бугарски накалемио 1400 јабука и крушака, а примило се око 500 комада; пресађено је 700 дудова (и 1500 од прошле године од г. Акуртија). Било је и разног поврћа које је уређивао учитељ Бугарски са III и IV разредом, али у јуну "вода све поплави".

Године 1894. Славна краљевска славонско далматинска влада у Загребу, ("24.рујна") решење број 12262, спојила је обе школе (српску и римокатоличку) у троразредну пучку школу. Разреди су (по договору) подељени: I разред-Акурти, II разред-Новаковићева и III и IV-Бугарски. Те године општина је купила стан за учитеља, па је у њега прешао Бугарски, а свој уступио Новаковићевој. Око стана био је велики врт, па је половина дата школи да би се школски врт преместио из "врбаре" која често бива поплављена.

Висока краљевска земаљска влада (одио за богословље и наставу) од 16. септембра 1897., број 15.157, донела је одлуку да се **троразредна** школа прошири у **четвороразредну**, да се школе **поделе по конфесијама** у две дворазредне са посебном управом. Примљена је нова учитељица **Јосипа Крварићева** за 4. разред римокатоличке вероисповести.

У доњој школи било је у I разреду 31 ученик, у II 20 ученика, у III 21 ученик и у IV 26 ученика. У опетовници било је 15 ученика.

Године 1897. умировљен је учитељ Никола Бугарски након 22 године учитељског стажа. На његово место постављен је **Јово Драговић**, дотадашњи равнајући учитељ у Јамини. Школа се те године назива **Опћа нижа троразредна школа** у Каменици (јер је IV разред отворен само у "горњој школи").

За годину 1898. записано је о убиству царице и краљице Јелисавете у Швајцарској. Све до 1912. године равнајући учитељ Драговић пише о прегледима школе и важнијим догађајима у Краљевини.

Од 1903. године водио се заједнички Летопис за обе школе, па је то (вероватно) разлог што нема више података о школи. На 32. страни Летописа учитељ Драговић осврће се на неке податке из живота школе. Учитељица Новаковићева умировљена је 1905. године, па долази Милица Костић из Земунa (завршила је Вишу женску школу у Земуну и Женску српску препарандију у Карловцу). После ње долази учитељица Олга Грчићева (завршила Нижу реалку у Вуковару и Лицеј и Женску препарандију у Загребу).

Школске 1904/5. било је 106 српске деце, 2 јеврејске и 1 мађарско дете у доњој школи. Следеће године било је 103 Србина, 2 Мађара и 2 Јеврејке.

Школске 1906/7. било је 103 ученика и 40-оро у опетовници.

Од новембра 1907. ради у школи мештанка, учитељица **Евица Бугарски** (завршила је Српску вишу девојачку школу у Новом Саду 1897. и учитељску школу у Сомбору 1901. године).

Све до 1914. године записивани су надзори школе и дешавања у Краљевини. Забележено је да је 30. јуна 1914. умро у Каменици **учитељ Никола Бугарски** у 76. години живота. На 40. страни записане су корисне "Опће знаменитости":

-1901/2. - необично блага зима;

-31. децембар 1902. у Каменици постављена телефонска постаја

-на Св.Николу, 19. децембра 1903. саливена су звона за кулу св. Богородичне месне цркве у звоноливници код Новотнија у Темишвару

-"Дана 01/14. јуна 1904. преминуо је раним јутром (:1/25 сати) у својој кући у Каменици најобилатији српски, као и најомиљенији дјечији песник Змајова у 74.тој години живота. Уз највеће народне почести сахрањен је у мјесном гробљу 4/17.Слава му!"

-година 1904/5. била је необично сушна, т° до 34° С

У мају на откупљеном кућишту браће Гиге, Миливоја и Јосима Ракића направљена је нова српска школа. Исте године добили су и католици нову школу.

-1907. била је јака поплава као и она из 1876. године

- у децембру 1907. посађено је разно воће код нове школе и дозидан бунар

-1907. почела изградња пруге од Мајура до Беочина

-2.децембра 1908. освећен је пред Кадетском школом споменик краљу Ф.Јосифу I , који је већим делом платила "творница беочинске каје"

-5.јула 1913. пуштено електрично осветљење у Каменици

-14.фебруара 1908. умро је у Будимпешти гроф Камило Карачоњи у 45-ој години; властелинство је већим делом прекупила "имовна опћина петроварадинска"

-учитељ Драговић цитира хвалоспев о Србији који је изрекао на банкету у Лондону енг.министар Волфор 1918. (стр.48.); објављено у "Хрватској ријечи".

Летопис "доње школе" има 50 страна и углавном их је водио равнајући учитељ Јово Драговић, а (вероватно) пре њега учитељ Никола Бугарски. Првих 8 страна Летописа

писано је латиницом, веома читко и педантно, а након тога још 4 стране истим рукописом, али ћирилицом. Од 13. стране пише равн. Учитељ Драговић (или изузетно лепим краснописом, или нечитко) искључиво ћирилицом.

Летопис "горње школе" 1834-1903

(Споменица за опћу пучку (горњу) школу у Каменици)

1. "Повиест"

Летопис почиње тако што се наводи да се не зна тачно када је бивша римокатоличка школа основана. Мисли се да је то било око 1800. године (поуздано се зна да је **каменичка жупа имала школу већ 1763. године, а вероватно и раније, али после 1746, прим. Р.Г.). Године 1800. отворена је школа за римокатолике у властелиновој кући**, који ју је издржавао све до 1834. када учитеља плаћа општина. Дана 10. марта 1834. уговором је властелин даровао ту зграду римокатоличкој општини под условом да је увек добро одржава. Он је такође одредио да учитељ мора од сваког ожењеног пара добити 1 форинту, и од сваке куће 6 холби доброг вина. Године 1839. изгорела је школска зграда, па је (због сиромаштва општине) поправио властелин. Године 1848. поново је изгорела школа, па ју је поправила општина. Школа је била покривена трском и зато изложена пожару, била је тесна и нимало није испуњавала педагошке услове. Све до 1875. била је троразредна и имала само једног учитеља. Заједно су учила оба пола деце. Учитељ је имао стан у оквиру школе. У школи је било: 6 клупа, 2 табле, 1 сто и 1 столица за учитеља. "Учила није било никаквих." Ову школу завршио је и овдашњи жупник Виктор Пап.

Надзор школе до 1860. Духовни сто у Такову, а до 1874. духовни сто "овдашњи".

Учитељи за које се зна до 1850. били су : Бошњак, Коларић, Пипинић и Ковачић. После те године: Шефер, Бари, Фабри, Никола Бегич и Мијат Црнко. До 1850. године учитељи нису имали никакво стручно образовање, него су за "нежду узети", а били су и црквењаци. Шефер и Бари завршили су неку "двомјесечну препарандију" у Вршцу, а Мијат Црнко у Загребу "долњу" гимназију и двогодишњи препарандијални течај 1869. године.

Плата за учитеље одређена је 1860. године-360 форинти годишње, три хвата дрва и 24 форинте за оргуљање.

Постоји неки школски записник из 1851.године, на немачком језику, вођен до 1860. а од тада на хрватском језику.

2.Летопис (Ljetopis)

"Обћа пучка (горња) школа" је "обосполна ", има 1 учитеља и 3 разреда. Школа је у лошем стању, једна соба и стан за учитеља (од две собе-кухиње и "смочнице").Године 1880. преграђен је део школске собе за "смочницу". Школска соба је тесна и ниска, у њу мора да стане 60 ученика. Почетком школске године обављен је попис деце ("способњака") по члану 46. Школског закона од 14.октобра 1874. Због мале просторије узимају се само деца која су напунила 7 година.

Учитељ има 400 форинти редовне плате и повишицу од 50 форинти, 24 форинте за оргуљање годишње из црквене благајне, затим 115 ари земљишта и 3 хвата дрва од општине. Општина издржава школу и плаћа учитеља. Школу су редовно посећивали школски надзорници. Од 1884/5. , од 1.октобра уче девојчице два пута недељно ручни рад.

Године 1873/4. (док је школа била конфесионална) било је 80 ђака (40 дечака и 40 девојчица). Школске 1885/6. има 88 ученика (51 дечак и 37 девојчица).

Учила (наставна средства)

Године 1875. општина је набавила 4 земљописне карте: Хрватску и Славонију од Паулинија, Аустро-Угарску монархију од Баура, Европу од Хандткеа, обе Земаљске полутке од Козена, 1 метрички сустав, телуриум, руско рачунало. 1876. добила је школа 17 слика из библијске историје на поклон од Високе краљевске земаљске владе. Исте године набавила је општина "природописне Шрајберове слике" (Schreiber) за зорну обуку.

Гомбалиште (физичко васпитање)

Гомбалишне справе 1879. биле су: руче, прече и строј за скакање, смештене у школском дворишту.

Покућство (намештај)

До 1875. било је 6 клупа, 2 табле, 1 сто и 1 столица. Касније је општина купила још 3 клупе, 1 орман, слику Њег. Величанства и слику бана Пејачевића.

Школски врт

Уприличен је 1878., али је све до 1883. стално страдао од поплава. Тек 1885. је добро ограђен, па су ученици обучавани у оплемењивању воћа (преко 50 комада подељено је народу).

Књижница (библиотека)

Основана је 1876.године, има 47 књига за учитеља, и 29 за ученике. Набавила је општина дело "Упута у ратарство и господарство". Књижница се налази у "доњој" школи, а њом управља учитељ Бугарски.

Школски одбор изабран је на основу Закона од 14. октобра 1874. Председник је бележник Бела Новић, а перовођа учитељ Бугарски.

Школске 1885/6. (у фебруару) купила је општина "Шрајберове природописне слике", затим неке физичке апарате: "муњило", магнет, муњо-магнет, стакло повећало, "тлакомјер", топломер, компас и друге ситније ствари, као и ножеве и маказе за оплемењивање воћа.

Дана 10.маја 1886. кризмао је бискуп Штросмајер (Strossmayer) школску децу у Каменици.

Дана 17. јула 1886. престаје надзорништво школе из Вуковара и преноси се на Краљевску жупанијску област у месту. Дана 5. октобра 1886. одређено је на Школском одбору да се 4.разред из "горње" школе додели учитељици Новаковићевој јер се уписао 91 ученик, али да редовно иду на катехизис у своју цркву. Краљевска котарска област у Иригу одредила је новог надзорника Фрању Дубровића (био у Каменици у надзору 27.маја 1887.).

Дана 1.децембра 1887. премештен је (нагло) учитељ Мијо Црнко у Сопје, а дошла је учитељица Матилда Лордашева. У новембру 1889. Краљ.зем.влада послала је школи 44 комада слика за зорну обуку.

Школске 1888/9. у школи из Јасеновца долази учитељ Велимир Акурти. Општина је набавила за шесторо најсиромашније деце следеће: 3 пара опанака, 3 комада "латка" са поставом за капуте, 1 латак за сукњу, 1 женска овећа марама и 2 шубаре.

Дана 30. новембра убио се краљевић Рудолф у дворцу Мајерлинг (Meyerling) код Беча. Тим поводом сва је "младеж" присуствовала свечаном реквијему. Ову

школу кратко је посетио господин школски надзорник Краљ.зем.влда Анте Цувај, 31.маја.

Дана 23. маја имала је забаву сва омладина обе вере - свој "мајолес", у врту Двора, уз присуство родитеља и интелигенције. Дан 21.мај сматран је заштитником школске деце, била је свечана миса, деца су се исповедила и причестила, а затим славила празник. Коначни испит био је 24. јула у присуству надзорника г. Марића и неколико школских одборника. Школске 1889/90. одлуком Кр.зем.влда, одјел за богоштовље и наставу, одређен је за ову пучку школу доплатак од 60 форинти. Опет је свечано прослављен 21.мај (Дечији дан). Завршни испит одржан у присуству председника Школског одбора Тоше Савића. Све девојнице су училе ручни рад у Доњој школи код учитељице Новаковићеве. Било је укупно 82 ученика.

Школске 1890/91. основана је "заклада" капетана Радована Ђорђевића за помоћ сиромашној деци. Од 1. до 10. новембра 1890. вршио се попис становништва у ком је и учитељ учествовао. Висока кр.зем. влада поново је издала наредбу да се споје обе школе, али је Школски одбор био против. Одбор је захтевао још једну римокатоличку учитељицу за горњу школу због повећаног броја ђака. Такође је била неопходна нова школска зграда - предложена је бивша властелинска кафана, да се откупи од грофа Камила Карачоњија. Дана 24. јуна био је "коначни испит" под председавањем школског надзорника. Деца су похваљена за марљиво учење.

Школске 1891/2. почела са "сазивом Духа светог" 1.октобра. Деци је најпре прочитан "Дисциплинарни пропис". Већ сутрадан су прекинули школу јер се северни зид могао срушити. Школски одбор је сазван да би одлучили да споје обе школе, али се опет изгласало да све остане по старом. Само је III и IV разред предат учитељу "долње" школе због простора. **Ове школске године уведене су за I и II нове "рачунице", које је саставио господин Антон Цувај, надзорник Краљ.зем.влда.** Оне су уређене по новој научној основи па се врло успешно употребљавају. За "опетовну" обуку издата је нова "Читанка", коју је саставио гимназијски професор г. Фердо Ж. Милер. Наредбом Високе краљ. зем. владе од 26.априла 1892. бр.4.204 обавезно је уведена "Рачуница за опетовне и продужне школе" од г. Антона Цуваја. Школски одбор је био и даље против спајања школе, али ове године полази први пут "сва младеж опетовну обуку на овој опћој пучкој школи" (стр.20). **Иста влада доноси одлуку бр.5628 од 13.маја 1892. да се часови гимнастике држе један и два сата пре наставе, прописују се одмори између часова, као и школски излети у нижим пучким школама (објављено у "Народној новини" од 27.маја 1892.,бр. 121).** Школа се придржавала ових измена одмах по објављивању.

Дана 23. маја имала је забаву сва омладина обе вере свој "мајолес", у врту Двора. Коначни испит био је 24. јула у присуству надзорника г. Марића и навршило се 25 година од венчања краља Фрање Јосифа I и краљице Јелисавете, па су деца и 7. и 8. јуна ослобођена наставе, уз присуство свечаној миси.

Интересантан је податак да су од 10. до 21. јуна деца ове школе хватала лептире за које су добила 3 новчића за 100 комада. Укупно су нахватили 11 145 комада и примила 3 форинте и 34 новчића.

Дана 26. јуна код звоњења пало је школско звоно у жупников врт, па је опет враћено и "нешто изгубило од свог првобитног звука". То је звоно било 1840. године у Каменици изливено. Школски одбор је поново био против спајања школа, за то је био једино г. Ђорђевић.

На 23. страни Летописа пише: "Одписом Високе кр.зем.влда, одио богословља и наставе од 29.рујна 1892., број 12.265, би овдашња римокатоличка и грчкоисточна школа

спојена у троразредну опћу пучку школу. **Спојење обављено је 15. листопада 1892.** јер се прије није примио високи одпис. Учитељ ове школе примио је III и IV разред све младежи. Управа није никому повјерена, нити је именован равнајући учитељ. Тиме се свршава "Споменица" римокатоличке школе у Каменици. "

Учитељ В.Акурти премештен је 1895. год. у Петроварадин, а тамошњи учитељ Вјекослав Гргинчевић у Каменицу. Наредбом Вис.кр.зем.влдаде од 16.септембра 1897. претворена је троразредна школа у четвороразредну, отворено ново радно место, а школе поново подељене на две дворазредне по конфесијама са посебном управом (11. октобар 1897.). Нова учитељица била је **Јосипа Крварић.**

Године 1899/1900. долази учитељица Драгица Јакобац, а касније долази и учитељ Стјепан Дамић. Завршном испиту присуствовали учитељи из обе школе, надзорници и чланови Школ.одбора и општински начелник. Те Deum је био 29.јуна када су се делиле награде. Било је 104 ђака.

Школске 1900/1. године било је 115 ђака свагдање, а 16 опетовне школе.

Школски одбор (заједнички са српском школом) промењен је: нови чланови су од католика Лука Коска и Матија Богнар. "Младеж" се увек исповедала на Све Свете, о Ускрсу и о Св. Алојзију. За Божић општина је даровала сиромашну децу, па је подељено: 1 сукња, 3 мараме, 3 пара чарапа, 3 пара опанака, 1 шубара. Од године 1901. претплаћена је школа на часописе: "Службени гласник", "Напредак", "Школа", "Кршћанска школа", "Школски вијесник"(босански службени лист), "Хрватска пчела", "Вјерни друг", "Смиље", све из општинске благајне.

Прошле године у књижници за учитеље било је 30 свезака, за ученике ни једна, а ове године има за учитеље 80 свезака и 40 дела, а за децу 30 свезака и 20 дела (35 свезака поклонила је учитељица Јосипа Крварић). Сва Јорговановићева дела добила је школа од књижаре М.Ф. Стрмецкога. Учитељ С. Дамић добио је новчану награду од 29 кр.12 фил. Из "закладе" Јосипа Вислаја. Дана 23. јуна приређена је дилетантска представа (уч. Дамић) у корист школског музеја у Загребу.

Школске 1901/1902. премештен је учитељ Стјепан Дамић у Одворце, а дошао је Мартин Хорват. Уписано је 108 деце у свагдању и 23 у опетовницу. Децу је вакцинисао лекар из Черевиха. За школски врт додељен је око 10 ари код кадетске школе. У школској књижници има 48 дела и 88 свезака, за децу 35 дела са 45 свезака.

Школске 1902/1903. уписано је 116 ученика свагдање и 29 у опетовницу. Обављено је доцепљивање ученика. Учитељ Хорват је наишао на критике у "доњој" школи због заузимања за нову школу и школски врт, па је, како је сам записао, Краљ.влада "мјесто да је наградила равнајућег учитеља Хорвата, преместила га у Сикиревате", а на његово место довела Николу Цуваја. Учитељ Цувај водио је нови Летопис од 1903/4. године који је посебно обрађен.

Летопис 1903/1904.

Старинска књига тврдих црних корица из радионице неког доброг књиговесца обухвата период од 1903. до 1972. године . Већ прва страна показује да се ради о „ **Љетопису каменичке хрватске ниже пучке школе** за школску годину 1903/4.” Финим краснописом исписивао је педантни и продуховљени равнајући учитељ Никола Цувај (премештен у Каменицу из Сикиревата , 07.07.1903.) најважније податке о школи и месту . Особље школе 1903/4. :

1. Никола Цувај, равнајући учитељ , образовао 3. и 4. разред свагдање школе, те мушку младеж 1. и 2. течаја опетовнице
2. Јосипа Крварић, учитељица , ову младеж 1. и 2. разреда, те женску у оба течаја опетовнице
3. Антун Реит, управитељ жупе, обучавао младеж римокатоличкој вери .

Школа је описана као јадна и трошна, зидови су се извили, а старе истрошене греде „претиле су животом“ јер су једва држале тршчани кров. Привремено се школа преселила у две собе грађанина ЈОСИПА КАЈЗЕРА, на путу за Петроварадин. Та је кућа некад била крчма, налазила се на месту незаштићеном од јаког ветра, просторије су биле загушљиве, а прозори мали. Све је било пуно прашине и песка, отпадака, као право легло заразе. Школски одбор тражио је градњу нове школе и набавку нових клупа јер су старе биле „шкандалозне“ (Никола Цувај). Деца су била и даље подељена по римокатоличкој и гркоисточној вери. Школа се завршила испитом, Те Деумом и доделом награда за 18 одличних ученика .

Те године умро је у Каменици велики песник Ј.Ј.Змај. У Летопису је записано и ово :

„У нашој Каменици преминуо је 14. липња 1904. велика душа, славом овенчани пјесник Змај Јован Јовановић. Опћој народној тузи за богодухим пјесником вјере и љубави придружује се хрватско народно учитељство, те свим срцем и дубоко потресене душе кличе над гробом свијетлога генија. Слава Ти Змају бесмртни, и хвала Ти за навјек! Плачу Те, Чика Јово, дјеца наша као нејачад милог родитеља свога. Хвала ти за сјајну краљевску милошту Твоју свој дјечи нашега народа. Хвала ти за велике даре срца Твога !“

(Никола Цувај)

Ученици обе вере редовно су ишли у цркву, причешћивали се и исповедали . Градња нове школе одобрена је тек у јесен 1906. године . Влада је дала 8000 круна и повољан зајам, темељ је ископао зидар Фрањо Унтермајер, градитељ је био Већеслав Беранек. **Школа је свечано отворена 02.9.1907.** уз присуство многобројног народа. Пригодан програм припремила је Хрватска читаоница (основана 15.3.1906.) са одличним хором . На лепом месту направљена је ова школа да увек, како пише Н. Цувај:

„ баца просвјетно семе знања и племенитих мисли, да нам води дјецу нашу путем честитости и правог родољубља и грађанских врлина ... “

Записничар на Школском одбору за 1906/7. постао је најстарији учитељ у српској школи Јован Драговић. У тој школи пензионисана је учитељица Наталија Новаковић, дошле су учитељице Костић и Грчић, а почетком школске 1906/7. правом учитељицом именована је ћерка старог каменичког учитељског ветерана, учитеља БУГАРСКОГ, Евица.

Деца су вакцинисана против богиња 1906. и 1907. (др. Ковачевић и др. Мирковић). У зиму 1906. „заклада капетана Ђорђевића “ поклонила је одело Катици Јуришић и дечаку Пери Хађуку. Школе су се увек завршавале 30. јуна доделом награда одличним ученицима.

Иако је на месту рави. учитеља био до 1911. године, Никола Цувај није водио Летопис након краја 1906. године. Премештен је почетком школске 1911/12. у Брод на Сави. Привремено је радила „умировљена“ учитељица Јосипа Крварић, а од 1.7.1911. долази нови рави. учитељ из Нуштра ФРАЊО МЕЛВИНГЕР. **Он је записао да је 14. јуна 1912. била**

незапамћена и обилна киша и бујица која је рушила зграде и зидове, због јаке поплаве. Дана 19. маја обављено је вакцинисање деце против богиња. Учитељица Јосипа Крварић пензионисана је 5.2.1913, а 15.5.1913. дошла је из Нијемаца учитељица Марија Панион. Дана 25.5.1913. деца су вакцинисана од богиња. Тужно је било 29.5.1913. јер је од шарлаха умро ученик 1. годишта Анђелко Вицковић, а 31.7.1913. ученик 3. годишта Андро Коледар. За време летњег распуста деца су редовно ишла у цркву .

Школска 1913/14. година почела је добро јер су сав прибор и школске књиге на време набављени. Записано је да је умрла ученица 3. годишта Емилија Дитрих, 18.10.1913. Ту школску годину обележио је тужни догађај у Сарајеву када је 28.6.1914. убијен Фрањо Фердинанд. Због ултиматума Аустрије Србији која је оптужена као инспиратор овог убиства, десиле су се велике промене у целој Европи. У Каменици је школска година започета 1.9.1914., али је због „провале Србијанаца у подручје сремске жупаније било нужно испражњење Каменице ... “, па се наставила 21.9.1914.

Дана 10.10.1914. појавиле су се 2 случаја колере међу војницима, па је школа обустављена до 18. октобра. Горња школа је радила, а доња („српска“) претворено је у колера-болницу, 5.7.1914. Краљевска земаљска влада одређује да се све школе које су се „незаконито назвале српске“ зову „ОПЋЕ ПУЧКЕ ШКОЛЕ “. Тако је бивша српска школа у доњој школској згради спојена са хрватском пучком – у горњој згради као јединствена четвороразредна пучка школа, под управом рави. учитеља ФРАЊЕ ШТИГЛЕМАЈЕРА. Ова школа радила је од 4. децембра до 2. јануара, јер је и она претворена у болницу. Молбом школске власти из доње школске зграде је исељена војска, зграда је окречена и дезинфикована, па је у њој поново прорадила школа, 11.5.1915. године.

Каменичка учитељица Евица Бугарски „ухићена“ је јер је делила новац ратним заробљеницима из Србије и по казни премештана у Класнић код Глине, 1.3.1915. Уместо ње долази Анка Јандрић (17.5.1915.). На замену је послата каменичка учитељица Марија Панијан у Нијемце. Записничар, који је био велики аустрофил, Фрањо Штигелмајер, касније бива окривљен за насилно интернирање каменичких Срба у Мађарску и Хрватску. Његов син погинуо је 21.8.1914. код Лознице, у Србији, на бојном пољу. Био је „свршени медицинар“. Прве ратне године основана је подружница Црвеног крста, заслугом Ф. Штигелмајера, која је пуно помогла војску, инвалиде и рањенике, у новцу и одећи. Дана 6.6.1915. због рата скромно је прослављен ДЕЧЈИ ДАН . Дана 5.5.1915. спојене су обе школе у четворогодишњу, па је равн. учитељ Ф. Ш. добио доплатак од 100 на 200 круна .

У школској 1915/1916. обе су школске зграде дезинфиковане и окречене, и доња и горња. Вратила се учитељица Марија Паниан (25.4.1915.), али су се разболели Анка Јандрић и Јован Драговић. Примљена је учитељица Матилда Чивић. Настава се и даље држала у две школске зграде. Ученици су помагали војску и скупљали прилоге. Учитељица Анка је умрла, а Ј. Драговић се вратио. Дана 21.3.1916, дошла је из Лежимира учитељица Амалија Павловић, а учитељица Матилда Чивић премештена у Шид.

Дана 6.6.1916. сви су присуствовали откривању споменика палим борцима који су у Каменици умрли и ту сахрањени на католичком гробљу. Ученици су отпевали „Краљевку“ и химну „Лијепа наша домовина“, па положили венац са хрватском тробојком. Школска година трајала је од 01.9.1915. до 15.3.1916. по наредби Краљ. зем. владе . Дана 28.6.1916. приредио је Учит. збор парастос умрлој учитељици Анки Јандрић у „грчко-источној“ цркви, где је присуствовала сва „школска младеж“.

Школску 1916/17. годину обележило је откривање ратног споменика палим борцима пред зградом горње школе у Каменици. Присуствовали су највиши војни и цивилни изабраници краља и владе у Загребу (15.10.1916.). **Дана 21.12.1916. умро је цар Ф. Јосиф у Бечу, па су сутрадан одржане задушнице у обе цркве.** Пошто је број ђака порастао, наручено је из Будимпеште 12 нових клупа. При крају године било је у првом годишту 144 ученика (само 2 девојчице), у другом годишту 92, у трећем годишту 47, у четвртном годишту 46, у петом годишту 6 ученика. У опетовници на првом течају било је 32 дечака и 21 девојчица, на другом течају 13 дечака и 22 девојчице и на трећем течају 12 дечака и 11 девојчица. Равнајући учитељ и даље је био Фрањо Штигелмајер.

Ратне 1917/18. школска година почела је (наредбом Краљ. земаљске владе одјела за богослужење и наставу од 24.9.1917., бр. 25102) на дан 01.10.1917. године. „Школске просторије су уређене, школске књиге, писаћи материјал набављен, а огријевна дрва доведена“.

Дана 7.10.1917. у школи су уручена признања војницима уз присуство „школске младежи“ да би се величала љубав према краљу и домовини. У овој школској години уписано је у 1. годиште 80, а у 2. годиште 83, у 3. годиште 76, а у 4. и 5. годиште 12 и 37 ученика. У мушку опетовницу уписан је 71 полазник, а у женску 61 полазник. Прво годиште обучавала је учитељица Марија Панијан, друго годиште Амалија Павловић, треће годиште учитељ Јован Драговић, у четврто и пето годиште равн. учитељ Фрањо Штигелмајер. У мушкој опетовници обучавао је Ф.Ш., а у женској Марија Панијан.

Прво полугодиште завршено је крајем фебруара, а друго је почело 01.3. текуће године. Дана **19.3.1918. обележено је сто година од рођења хрватског песника Петра Прерадовића, на забави је сакупљена помоћ за ратну сирочад и херцеговачку децу. Дечји дан обележен је 1. и 2. јуна када су сакупљени прилози за инвалиде.** Од „сушице“ је умрла ученица трећег годишта Марија Урбан. На зимском распусту делиле си се књиге за 4. и 5. годиште и родитеље ради подизања опште културе.

У школску 1918/19. уписано је укупно од 1. до 5. годишта 296 ученика. На служби су били исти учитељи, осим што је Амалија Павловић премештена у Војку, а из Класнића се вратила Евица Бугарски. Због шпанске грознице настава је обустављена од 14-18.10.1918. па опет до 04.7.1918.

Половином децембра 1918. нестало је из Каменице равнајући учитељ Ф.Штигелмајер, отишао је у Илок и добио пензију. Када се 15.1.1919. вратио по плату у Каменицу, локални Срби су га оптужили да је крив за интернацију око 150 недужних Срба почетком рата. У пратњи војника вратио се у Илок. **У другом полугодишту Летопис је наставио учитељ Ј. Драговић који је са свог аспекта описао понашање равн. учитеља Ф.Ш., као и детаљну судбину каменичких Срба почетком Првог светског рата. Учитељ Драговић је врло опширно описао околности пред велики рат, војводу Путника, битке, краља Петра и војводе у правом романтичарском заносу. Даље је описао панично повлачење немачке војске и пљачкање имовине и стоке. Дивио се културним борцима за уједињење Јужних Словена. На 66. страна описан је величанствен дочек српске војске који је приређен код СЛАВОЛУКА у центру села (присуствовао је мајор Хаџи Глигорије Јовановић Врањанац).**

Наравно да је Летопис почет школске 1903./4. писан латиничним писмом јер је школа (и Срем) припадала Хрватској. Након стварања Краљевине СХС Срем остаје административно у Хрватској. Учитељ Драговић 1919. године пише још само 6 страница латиницом, а затим прелази на ћирилично писмо, па све до краја Летописа.

Јово Драговић је, такође, забележио да је он и двоје деце оболело од тифуса у горњој школи јер није била добро дезинфикована након боравка тифусара војника. Дана 29.6.1919. у 10:30 дочекан је под Славолуком у Каменици Њ.К.В. регент Александар Карађорђевић. Посетио је православну цркву, војничку школу и гроб Ј.Ј. Змаја.

Школске 1919/20. стижу у дворац мађарског грофа Караноњија (племство је нестало 1918, а дворац је купио Американац – добротвор Џон Фротингхам) ратна сирочад из Београда. Дана 25.9.1919. лађом из Топчидера стигло је 30 деце. Ускоро их је било око 100, а о њима се бринула добротворка Даринка Грујић. Њих педесетак уписано је у каменичку школу, где су се добро владали и марљиво учили. Дана 14.6.1919. одржан је помен, 15 година од смрти Ј. Ј. Змаја, присуствовао је велик број деце и мештана из Каменице и Лединаца .

Решењем Минист. савета у Београду од 23. јула 1919. учитељи су уврштени у државне званичнике са платом од 2400 динара (9600 круна) годишње .

Школске 1919/20. учитељи су били: Евица Бугарски, Аница Лехнер, Фрања Краут и равн. учитељ Јово Драговић. У школу је уписано: 126 дечака и 119 девојчица у свагдању школу, и 50 дечака и 47 девојчица у опетовну школу. Из сиротишта је уписано у школу 62 деце.

Школске 1920/21. забележена је посета прослављеног руског генерала Константина Александровича **Крилова** који се уписао у наш Летопис. Избегао је у Србију због Октобарске револуције у Русији. Број ђака био је – у свакодањој школи 280, а у опетовној 100.

Материјално стање учитеља било је јадно све до краја Првог светског рата . Додате су повишице, али тек толике „ да се од глади не умре “. „ Скупарински доплатак “ био је 50 к, па 100 к месечно; чим су учитељи сврстани у статус државног званичника, примили су и „доликујућа берива“ (плате). Због велике скупоће, додато је дневно од 15 до 18 динара, а на жену и децу по 3 дин.

Од 30.1. до 1.2.1921. Каменица је са оружничком школом (250) и сиротиштем (100) имала 2 681 душу .

На 94. страни Летописа записано је да је у Каменици 1897. године постојала троразредна мешовита комунална школа и креирано место четвртога учитеља на које је постављена Јосипа Крварић. После месец дана, место те четвороразредне, успостављене су две дворазредне, самосталне школе, са одвојеним конфесијама; једино заједничким школским одбором. Таква је одвојеност трајала до 1914. године.

Ратни догађаји “изменише све из основа”. Успостављена је четвороразредна школа са једном управом. У целој жупанији гдје су биле мешовите школе, Србима су одузете управе и предате на старање изразитих аустрофила .

Школске 1922/23. пензионисан је дугогодишњи, вредни и савесни учитељ Јово Драговић. Покрајинска управа изразила му је похвално признање за дугогодишње савесно службовање. На његово место постављен је учитељ из Лединаца, Станимир Борић .

Школске 1923/24. уписано је 230 ђака од 1. до 2. разреда. У опетовницу је уписано свега 127. ученика . Дана 16.10.1923. учитељ Фрањо Краут на властиту молбу прелази у Иванково, као и Ана Краут, учитељица, одлуком Покрајинске управе у Загребу. Иста управа шаље учитељицу Даницу Малешевић (14.11.1923.). Дана 25.3.1924. долази учитељ из Опатовица, Иван Станишић.

Поводом 20 година од Змајеве смрти Организација учитељица и „Забавник“ у Новом Саду организовали су „Дечји смех“, манифестацију на коју су позвали сву децу

наше отаџбине. То је било преамбициозно, па је учит. збор у Каменици позвао све школе из околине. Школска година завршена је на Видовдан, као и претходна .

Школске 1924/25. уписано је 111 православних, 86 римокатолика, укупно 197 ђака. У опетовницу је уписано 53 дечака и 29 девојчица. Дана 7.9.1924. подигла је католичка црква 4 звона изливена у звоноливници Теодора Јовановића из Новог Сада за 72 000 динара .

Од 1.12.1924. сва просветна акта упућују се Великом жупану сремске области, просветно одељење у Вуковару. Дана 16.2.1925. основан је подмладак друштва Црквеног крста (141 члан). Дана 31.12.1924. престао је излазити званични школски лист „Службени гласник “ у Загребу, а од 1.1.1925. излази званични школски лист за целу Краљевину „Основна настава “ у Београду. Привремена учитељица Д. Малешевић именована је за праву учитељицу **Народне основне школе** у Каменици. Дана 11.2.1925. добровољним прилозима Срба купљена су 4 звона за 94 380 динара у звоноливници инжињера Предрага Јовановића. Учитељска скупштина за срез Ириг (одржана је у Каменици као и претходних година). Након састанка, на гробу Змај Јове говорио је професор **Васа Стајић**. Школа се завршила на Видовдан, како је забележио учитељ С. Борић.

Школске 1925/26. је од 1. до 5. разреда уписано 105 православних и 73 католика. У опетовницу је уписано 59 православаца и 46 католика. Дана **7.12.1925. почело је са радом ДЕЧЈЕ ЗАБАВИШТЕ** које је основала пензионисана учитељица **Катица Шумановић**. Црквена општина уступила је забавишту бесплатно једну собу у својој згради у порти. Најпре је било 40 деце. Дана 20.12.1925. умрла је ученица 1. разреда **ЈУЛКА НИКЕТИЋ**. Министар просвете г. Стеван Радић преместио је учитеља Ивана Станишића у основну школу у Бошњацима, а из те школе пребацио у Каменицу **МАРИЈУ БЕРТИЋЕВУ** (6. 4. 1926.). Дана **12. 1. 1926. умро је у Београду на операцији сремски лекар др ВОЈИН МОНАШЕВИЋ**, дугогодишњи лекар у Каменици и пријатељ народа. Каменичани су му приредили **ПАРАСТОС** у цркви **18.1.1926.** уз велики број присутних. Сакупљени су добровољни прилози и по жељи мештана др Војин Манашевић уписан је у добротворна друштва: **Црвени крст** у Београду и Загребу, у Матицу српску у Новом Саду, па је Народна основна школа почела примати **Летопис Матице српске** .

Дана **25.маја 1926.** задесило је Каменицу невиђено невреме, око 6 после подне. Од провале облака, са планине се слила бујица висока неколико метара рушећи све пред собом. Било је 7 људских жртава, оштећено је **60** породица, **35** кућа, однето много намештаја, оруђа и хране. Преко пута доње школе вода је подигла и однела кућу Данила и Митра Јовичића. Школско двориште било је сасвим разграђено. Вода је порушила део црквене камене оgrade, ушла у цркву и уништила све књиге и часну трпезу (вода у олтару била је 160 cm). Бетонски мост ка Лединцима такође је срушен као и све друге ћуприје, и усеви на њивама и виногради. Одмах су у помоћ дошли из жандармеријске подофицирске школе командант Душан Драгојловић и **400** жандарма. Основан је одбор од **20** лица , са ком. Црвеним крстом да се прикупља помоћ. Гђа Даринка Грујић прикупљала је прилоге и најпре сакупила **10 940** динара за најугроженије. Сакупљено је **414 806, 95** динара. Одазвало се пуно добрих људи из више градова (списак добротвора, стр. 109) па су сви оштећени поново саградили своје куће. Због ове несреће школска година је завршена **23.6.1926.**

Школске 1926/27. године уписано је 177 ђака (100 православних и 77 католика), од 1. до 5. разреда, а у опетовницу 50 православних и 71 католик . Од 18. до 31.10. први разред није похађао школу због **БОГИЊА**, а од 15. до 27.2.1927. због грипа настава је прекинута у свим разредима. Забележена је велика захвалност, месном лекару др Бошку Никетићу на

пожртвованом труду око болесне деце. **Наређењем Министра просвете од 2. маја 1927. бр. 28038. одређено је да се у свим школама уведу самостални Школски одбори.**

У школској 1927/28. години уписано је од 1. до 5. разреда 203 ученика (101 православни, 52 дечака и 49 девојчица; 102 католика, 53 дечака и 49 девојчица), а у опетовници православних 44 (34 мушких и 10 женских) и 61 католик (42 мушка и 19 женских), укупно 105 ђака. Због 89 ученика у 1. разреду, решењем Министарства просвете од 26. 9. 1927. он. бр. 61919 наређено је да се отвори 5. одељење са **српско-хрватским наставним језиком**. За ново одељење долази учитељ Душан И. Милетић, из Крагујевца, али је настава и даље полудневна због недостатка простора. 12. 9. 1927. основана је Женска задруга у Каменици, која је свечано **отворила Женску занатску школу, 1. 12. 1927. године**. У децембру је пуштен нови мост ка Беочину који је вода однела у поплави. Дана 19. 1. 1928. умро је ученик другог разреда Димитрије Николић кога је ујео бесан пас, па је од беснила умро у најтежим мукама. Сахрањен је 20.1.1928. године.

Дана 10. 6. 1928. на свечан начин Женска задруга поставила је спомен плочу на Змајеву кућу, уз присуство великог броја гостију (Матица српска, Васа Стајић, војници и ученици из Новог Сада и Петроварадина, итд.). Највећу заслугу за постављање плоче имала је председница Женске задруге, Даринка Грујић (стр. 113). Уместо годишњег завршног испита, одржана је 24. јуна 1928. лепа приредба у дворишту школе, као и изложба мушких и женских ручних радова. Школа је завршена на Видовдан уз парастос погинулим јунацима.

Школске 1928/29. године уписано је од 1. до 5. разреда 112 православаца и 114 римокатолика, укупно 226 ученика. У опетовници је било 42 православна и 43 католика, укупно 85 ђака. Од 1.9.1928. године долази нови учитељ Аугуст Штајнер из Черевиха. Због недостатка простора изнајмљена је једна соба у црв. порти за 300 динара месечне станарине. Ту се држала настава у 1. разреду полудневне, а од 17.9. целодневна за сва одељења 1. и 2. разреда. Учитељ Душан Милетић пријавио се на војну дужност. 13. 10. 1928. појавио се ШАРЛАХ међу децом 1. разреда, па су те собе у порти затворене од 13. до 28. 10. 1928, да би се дезинфиковале. Школска деца добила су серум против шарлаха. Још два пута школа је распуштана због шарлаха. Болесна деца су изолована и смештена у горњој школској згради, а осталима је настава била полудневна у доњој школи. Све до 8.2. настава је повремено скраћивана, а од тада је целодневна. Од шарлаха је умрло 4 деце (стр. 116), упркос изузетној бризи и неговању од стране среског лекара др Божицара Никетића. Уместо завршеног испита одржана свечаност у школској дворани.

Школску 1929/30. такође је забележио С. Борић. Школа је почела 16.9, уписано је 267 ђака од 1. до 5. разреда (124 православних и 143 католика). У опетовници је било 52 ученика (25 православних и 27 католика). Решење Министарства просвете у Београду од 26.9.1929. бр. 73576 отворено је у Каменици 6. одељење 2. разреда, па је примљена нова учитељица Даница Раичевић, 14.12.1929. Због недостатка учионица изнајмљена је за 5. и 6. одељење бивша стара школа у православној порти уз годишњу најамнину од 6000 динара. Дана 27.4.1930. одржан је хуманитарни дечји концерт (за сиромашне ученике школе) у гостионици Јефте Теодоровића. Решењем Мин. просвете од 14. 5. 1930. бр. 24607, школа у Каменици припада под школско надзорништво у Новом Саду.

Школске 1930/31. поново је школи враћено школско надзорништво у Иригу. Управитељ школе С. Борић умро је 1931. , па је Летопис оскудно вођен . Нови управитељ је био Мирко Зрнић , постављен 9.3.1931. У мају те године премештени су Аугуст и Марија Штајнер у Шуљам . Школа је остала са свега 5 наставника .

Школске 1931/32. долази у школу учитељица Даница М. Зрнић, рођена Радојчић. Од ове године до 1946. године Летопис није вођен, па се одлуком Главног Народно-ослободилачког одбора, одељења за просвету из Новог Сада, бр. 688 од 20.3.1945. на овај период осврнула управница школе, **Љуба Ђерманов**. Описала је Каменицу као виноградарско место где се осећа „оскудација” у житарицама. Веза са Бачком је повољна, па је место туристички значајно као ваздушна бања. У месту је постојало, занатлијско удружење, омладинско просветно друштво „Фрушкогорац“ са секцијама (спортска, позоришна и културно - просветна). Народна читаоница имала је преко 2000 књига. Орфелинат (у Двору) је распуштен (јер су се питомци осамосталили), па је тамо отворена женска Домаћинска школа која је окупила питомице из разних крајева да се спремају за добре домаћице и културно уздижу. У истој згради отворена је Пољопривредна школа да се мушкарци обуче за добре земљораднике. У лепој војној згради била је Подофицирска жандармеријска школа. Недалеко од ње налазио се Санаториј за дечју туберкулозу костију, у својини Енглескиње Мис **Кетрин Макфелд**.

На школску 1946/47. осврнула се учитељица Гордана Симић. Уведено је обавезно седмогодишње школовање, али у Каменици је било 5 разреда. Радило се према плану и програму НР Србије. У школи постоји Пионирска организација чији су руководиоци најбољи омладинци. Школска година је завршена 20. јуна 1947. године.

Школске 1947/48. школа има 5 одељења и 191 ученика, а настава се изводила полудневно. У саставу зграде школе било је и дечје лечилиште за ТБЦ костију које је имало 60 ученика – болесника. У настави је било 5 учитеља : Гордана Симић, Савић Љубица, М.Савић, Зелић Даница, Арбутина Оливера и Наталија Дамјановић. Управу школе водила је Гордана Симић, а записничар у Летопису била је Н. Дамјановић.

Школске 1948/49. одваја се школа при лечилишту од основне школе. Уписано је 198 ђака у 4 одељења, из школе је отишла учитељица Љубица Савић за Београд, Г.Симић у Руменку, М.Дамјановић са лечилишта у село, а на лечилиште упућена је учитељица из Новог Сада Соколов Даринка. Настава се одржавала полудневно.

Школска 1949/50. почела је 10.11.1949. Укинута је управа школе Државног дечјег лечилишта и припојена Основној школи у Сремској Каменици. У школи је било 4 одељења и једно у лечилишту (131 м. и 121 ж. – 253 ђака). Из школе одлази Арбутина Оливера у Београд, а у Каменицу долазе **Теодоровић Борислав** и **Млинарувић Вића**. На крају школске године било је 207 ђака. После зимског распуста (од 15.1.1949. до 1.2.1950.) почела је да ради **ђачка кухиња**. Храна је била бесплатна. Зимски су деца пила **рибље уље** и била су веома здрава). Такође су деца гајила поврће и садила воће за потребе **ђачке кухиње** (добили су 200 m земље од М.Н.О.).

У школској 1950/51. и 1951/52. години управитељ школе био је Вића Млинарувић, који није водио Летопис, па је то учинила учитељица Гордана Симић. Године 1950/51. школа је имала 4 разреда. Године **1951/52. школа је прерасла у осмогодишњу, иако је имала само 7 разреда**. Нижа одељења од 1. до 4. имала су по једно одељење и свог учитеља. У петом разреду било је 2 одељења, једно у шестом и једно у седмом разреду. Разреде 6. и 7. похађала су деца из Каменице која су до тада ишла у Петроварадин, као и деца из Старих и Нових Лединаца. Српско-хрватски и немачки језик предавао је Живан Опра. Биологију је предавала Николина Немеш, математику и физику Марија Радуловачки, историју у географију учит. Гордана Симић, као и предмет цртање, певање и фискултуру. Радило се у две удаљена зграде. Те године изгорела је школска зграда где су били **учитељски станови на „Славујевцу“**. Ту су становали управитељ **В. Млинарувић** и наставница Марија Радуловачки. У дворишту те зграде била је „пецара“ за ракију од

које се запалио таван пун сена. Зграда није била осигурана, па су наставници остали без станова.

Школске 1952/53. било је девет одељења са 300 ученика са само 4 учионице; у две школске зграде по две учионице удаљене 1 км . Од Црвеног крста добијена је једна просторија, па су два одељења 6. разреда (56 ученика) заједно слушали наставу. Наставници су ... „ трчали између часова узбрдо у другу зграду на следећи час “. **Због свега овога за школу је додељена зграда Двора са 6 учионица, 2 канцеларије, 4 собе за учитеље самце и једнособан стан за породицу. И забавиште је прешло из бивше гостионице у ову зграду.** Ипак, хигијенски услови били су лоши, а учионице тесне. Пензионисан је директор В. Млинаревић, а за новог постављен учитељ Родољуб Јоцић. Наставничко особље те године чинили су: Дарка Јоцић (1 разред), Дара Соколов (2 разред), Рада Тодоровић (3 разред), Зора Којић (4 разред).

- Гордана Симић- историја и географија
- Меланија Опра- цртање и фискултура за девојчице
- Живан Опра- српско-хрватски, руски и немачки језик
- Јованка Копицл- математика и физика

На санаторијуму за ТБЦ радио је учитељ

- Бора Теодоровић (комбин. одељење сва 4 разреда)
- Учитељ Сима Миросављевић (1 и 3 разред); долази у новембру. Пошто је отишла Јованка К, дошла је Михаела Гргинчевић и преузела математику и физику.

У другом полугодишту уведени су нови предмети: поуке пољопривреде (поред обавезног дела садржавале су и знање из области карактеристичне за овај крај), виноградарство и воћарство за мушкарце, а за девојчице - домаћинство и ручни рад. Дечацима је о пољопривреди предавао М. Беговић, из комуналне вртларске школе, а домаћинство Немеш и М. Гргинчевић. Ручни рад за мушкарце предавали су Б. Теодоровић и Ж. Опра. Ручни рад за девојчице М. Опра и Г. Симић. За разредне старешине мења се приступ „часу разредног старешине“, од административног он постаје – час моралног васпитања. Поново је обновљен рад драмске секције у селу (захваљујући Бори Ћиркићу, пекару, Ж.Опри, Р.Јоцићу, Н.Немешу и председнику друштва Мицку Ивачковићу), па је спремљен добар позоришни комад.

Школске 1953/54. из школе одлазе Живан и Меланија Опра и Радослава Теодоровић. Наставник Живан Опра је оштро искритикован као нестручан и са непедagoшким ставом према деци. У школу је дошао математичар Коњевић Илија, али је после 3 месеца (у децембру) отишао због болести ТБЦ плућа. Дошли су:

- Пантелић Анкица (српски језик)
- Флакер Јакоб (физика и немачки језик)
- Хацић Батрић (математика)
- Панић Бошко (цртање и лепо писање)
- Антић Загорка (историја и географија).

У санаторијуму српски језик предавао је Светислав Јовић и спремио је ученике који су завршили 4. разред за резредне испите за 5., 6., 7. и 8. разред. Због боље сарадње са родитељима образован је Одбор за педагошко образовање родитеља. **Ради културног деловања у селу директор и наставници спремили су „Покондирену тикву“ Ј.С.Поповића, извели су две представе које нису могле све заинтересоване да приме те постигли огроман интерес грађана. Те зиме Дунав је био замрзнут па се преко њега прелазило на другу обалу као „преко ливаде“. Крајем маја се излио, поплавио Дунавску улицу и дошао до Двора, до прозора директорове канцеларије.**

... „Дана 06.06.1954.године обновљен је Змајев музеј (који је основало 1933.год. друштво „Змај“) и откривен, такође обновљен, Змајев споменик на тргу Змајевом, испред школске зграде у „горњој“ Каменици. Свечаном отварању Музеја присуствовали су познати политички функционери и књижевници : Иво Андрић , Младен Лесковац , Ђуза Радовић , Густав Крклец , Бранко Гавела и други. “ Просветни радници били су покретачи свих друштвено-политичких и просветних акција. Основано је Друштво пријатеља деце (оснивач директор школе Р.Јоцић) и Народни универзитет (Ф.Јакоб, Душан Петровић, поручник, Сава Кулашиновић, књиговођа Земљ. Задруге, Р.Јоцић). Одржано је 24 предавања из области науке, технике и пољопривреде пред 2883 слушаоца.

Школске 1954/55. године одлази учитељица Д.Соколов, а долази учитељ Богдан Танкосић. З. Антић одлази на боловање (ТБЦ плућа), а долази Мишков Миладинка. Наставник Хацић Батрић одлази у Футог, а долази Недељко Миливојев . Из санаторијума се учитељ С.Миросављевић шаље на школовање, а долази Трифун Дамјановић. Б.Теодоровић, учитељ, прелази из санаторијума у село. Да би се „ парирало “ у организованости католичке и (мање) православне цркве у привлачењу деце на веронауку и цркву помоћу сличица, забаве и сл., у горњој школи отворен је ПИОНИРСКИ КЛУБ „ са завесама , лустерима , радиом , столом за пинг-понг, разним и многобројним дечјим играма. “ Клуб је био претплаћен на дечје часописе, организована су такмичења у пинг-понгу, шаху итд. Дежурали су наставници и учитељи, чланови одбора Друштва пријатеља деце „ Чика Јова .“ Клуб је радио поподне и увече, и био препун деце. Основане су секције: стрељачка, шах, музичка, фолклор, млади техничари, литерарна, пинг-понг, драмска. Католички свештеник протествовао је због тога што је школа (по његовом мишљењу) забрањивала деци да иду на веронауку, али безуспешно. Ове године Каменицу је посетио енглески фелдмаршал МОНТГОМЕРИ који је победио Хитлеровог генерала Ромела у Африци. Поздрављен је у горњој школи, а онда је посетио кућу Лазе Никетића, да би упознао како живе кам. земљорадници.

Школска 1955/56. почела је изменом наст. особља: отишла је А.Пантелић, а дошао Јован Чанадановић. Из санаторијума одлази учитељ Тривун Дамјановић, а долазе Вучковић Јелена-Ленка и Радивој Станивуковић. У октобру долази Драгојевић Живко, стручни учитељ за физкултуру. Такође је дошао за 2. одељење 1. разреда учитељ Станко Поповић, који је водио и хор. У 1. полугодиште одлази сликар Бошко Панић, а долази супруга Ј.Чанадановића, Вукица Чанадановић. У марту су отишли Б.Танковић и С.Поповић, па су њихова одељења преузели Б.Теодоровић и Р.Јоцић. Друштво пријатеља деце основало је ТАМБУРАШКИ ОРКЕСТАР, којим је руководио учитељ Станко Поповић. Живко Драгојевић је основао спортско друштво „ Партизан “ (школска деца и омладина). Дана 23.октобра, у част ослобођења, отворена је НАРОДНА ЧИТАОНИЦА, са одељењем библиотеке и читаонице, а на иницијативу директора школе Р.Јоцића.

Школске 1956/57. године Сремска Каменица припадала је општини Петроварадин која јој је обезбедила уређење школских зграда током лета. Настава се одвијала у 4 зграде , дотрајале и удаљене једна од друге. Реформом школства укинута је ВРТЛАРСКА школа, па је основној школи припала и та зграда. Школа се звала Основна школа „ Ј.Ј.Змај “ , а Дан школе је дан рођења песника (24.11.). Те године почиње дружење наше школе са Основном школом „ Ј.Ј.Змај “ из Београда. Наставни савет чинили су учитељи: Дарка Јоцић, Јовица Наодовић, Црепулић Милан, Јовичић Миленко, Гордана Симић, Борислав Теодоровић, Зора Којић; у санаторијуму су радили Вучковић Ленка и Радивој Станивуковић.

У вишим разредима предавали су Чанадановић Јован (сх јез.), Флакер Јакоб (немачки језик и физика), Немеш Николина (биологија,хемија, певање, хигијена),

Чанадановић Вукица (цртање, лепо писање и ручни рад), Јовичић Ангелина (математика), Драгојевић Живко (фискултура и пољопривреда). На иницијативу учитеља формирано је Учитељско веће због сарадње учитеља и размене искуства са другим школама. Пионирска организација школе носи име омладинке стрељане због отпора фашизму - Наде Љубојевић Тихе и има бројне секције. Формирана је и ђачка задруга „Змај“. У кухињи се хранило 345 ђака за 60 динара месечно, а за сиромашне је било бесплатно. Организована је прослава Нове године у школи, уз поклоне за децу. Управитељ школе била је Црепуљић Ковиљка.

Школске 1957/58. године радило се у старим школским зградама. На захтев родитеља отворено је комбиновано одељење на Парагову (23 ученика) због деце путника. Дечије забавиште се 1. јануара 1958. одвојило од основне школе и припојило забавишту „Наша радост“ у Новом Саду. Школа припада „новосадској комуни“ која је уплатила 6.077.000 динара за издржавање школе, а за материјалне расходе 1 036 000 динара (ту спада огрев, станарине за наставнике, итд.). Основан је Фонд заједнице дома и школе у који су родитељи уплаћивали по 200 динара (за сиромашне, за награде и екскурзије). Те године су адаптирана два стана у Двору (један за Спасојевић Миладинку, а други за учитеље Драгицу и Витомира Станковића. Број ђака је 415. **Први пут су одржане Змајеве дечије игре.** Посебно лепо је прослављен Дан младости, 25. мај (под рефлекторима у Каменичком парку изведена је фискултурна приредба). За потребе сеоског биоскопа школи је одузета фискултурна сала, па је у те сврхе коришћена једна већа учионица. Управитељ школе била је К. Црепуљић.

Под истим руководством почела је и школска 1958/59. година. Било је 8 одељења од I – IV разреда, једно комбиновано на Паргову, а од 1. јануара 1959. одлуком Народног одбора општине Нови Сад, Савета за просвету и културу, припојена су два комбинована одељења Основне школе Лединци. У вишим разредима било је 6 одељења. Укупан број ученика био је 546. У II полугодишту за управитеља школе долази Милош Лукић, а Ц. Ковиљка ради у настави уместо А. Немеш (која одлази због удаје) те предаје биологију и хемију. Друге Змајеве дечије игре одржане су 5., 6. и 7. јуна у Ср. Каменици.

Школске 1959/60. године из школе одлази Савка Вујошевић, а са боловања се на то место враћа проф. Јован Чанадановић. Након више година захтева да се изгради одговарјућа школа, Санитарни инспекторат из Новог Сада донео је мишљење да је неопходно изградити нову школу (3. октобар 1959. преглед бр. 2076/2). Народни одбор општине Нови Сад усваја документовани захтев ове школе под бр. 318 од 5. октобра 1959, заведен у Архиви НОО Нови Сад под бр. 2942-03/5-X-1959. године. Одржане су III Змајеве дечије игре, а школска изложба постављена је у згради поред споменика. У школи је било 557 ученика.

У школској 1960/61. години из школе одлазе Флакер Јакоб (у Зап. Намачку) и брачни пар Драгица и Витомир Станковић (у Нови Сад). Долазе учитељи Миленко Ранин и Ангелина Ребић. Са Парагова је премештен Павле Живанов, а постављен Иван Белина. У Лединцима је пензионисан Јевтовић Драгољуб, а постављен Милош Стевачевић. Тужан дан за школу био је 9. мај 1961. год. када је изненадном смрћу умро учитељ Борислав Теодоровић.

Одржане су IV Змајеве дечије игре, 3. и 4. јуна. Најзначајнија вест за школску 1960/61. био је почетак изградње нове школе (у априлу 1961.), под надзором Фонда за стамбену изградњу.

Школске 1961/62. године настава је почела у **новој школској згради**, али са закашњењем, због нерешеног проблема воде, 11. септембра 1961. године. Из школе је отишао Хубер Фрања, а примљен је Кристијан Миклош. Дошао је учитељ Милош Стеванчевић из Лединаца, а на његово место дошао је Иван Белина. На Иваново место на Парагову

постављена је Галовић Смиља. У школу долази и учитељица Коска Ана из Беочина, као и наставник физике и математике Кецап Владимир.

У новој школи се појавио проблем прашине, јер је око школе све било раскопано. Основани су „Млади горани“ који су уредили и пошумили школски круг и неке сеоске улице. Забавиште „Црвенкапа“ имало је 2 одељења по 30 полазника. Школа је имала 21 одељење, 701 ученика. Дана 24. новембра 1961. прослављен је Дан школе и 10 година од оснивања осмогодишње школе (одлуком Савета за просвету Народног одбора Нови Сад, школске 1951/52.године). Одржане су V Змајеве дечије игре где је, поред наших ђака, учествовао и хор ОШ „Ј.Ј.Змај“ из Београда која сваке године посећује нашу школу. Каменичка школа је узвраћала посету Београђанима на дан Змајеве смрти.

Школске 1962/63. године било је такође промена у наставном особљу. Уместо Војина Поповића, који је кратко предавао српско-хрватски језик, дошла је Борислава Мужичевић. Уместо Кецапа Владимира, дошла је Олга Брцанов. Уместо Кристијана Миклоша долази Тихомир Тапавица. Било је 692 ђака у 21 одељењу (укључујући 2 одељења забавишта „Црвенкапа“). „Млади горани“ су од дубоке јаруге насипањем земље направили улицу од горњег центра до улаза у Каменички парк, уз помоћ наставника и родитеља и тако уштедели један милион динара. Те године добили су признање као најбоља организација у срезу Нови Сад. На VI Змајевим дечијим играма учествовао је школски хор на отварању.

Дана 26.јула 1963. десио се страховит земљотрес у Скопљу где је погинуло око 1200 лица. Колектив школе је одмах скупио 250 000 динара за помоћ, а затим још 250 000 као зајам.

Школске 1963/64. у школи је било 21 одељење и 2 у забавишту (60 ђака), укупно 758 ученика. Наставно особље: Црепулић Милан (Iа), Ранин Миленко (Iб), Стеванчевић Милош (IIа), Симић Гордана (IIб), Ребић Ангелина (IIIа), Коска Ана (IIIб), Јован Наодовић (IVа), Јоцић Дарка (IVб), Јовичић Миленко (IVц); на Парагову- Смиља Галовић (I – IV- 20 ученика); У Лединцима-Крстић Деса (I), Белина Иван (III), Дробац Татјана (II и IV- 33 ученика); васпитачица за нижи узраст била је Љубинка Теодоровић, а за виши Крстић Љубица; одељенске старешине у вишим одељенима- Мирјана Шљапић (удата Јакшић) (Va), Милосављевић Милица (Vб), Драгојевић Живко (VIа), Драгојевић Милица (VIб), Брцанов Олга (VIIа), Црепулић Ковиљка (VIIб), Милосављевић Радомир (VIIIа) и Пањковић Меланија (VIIIб). Без разредних старешинстава били су Тихомир Тапавица и нови колега, проф.историје и географије, Марић Александар.

Дана 23.априла 1964. у 9h 30` 33`` осетио се у школи снажан земљотрес (са епицентром у Сл. Броду) „да су деца која су стајала пред таблом мислила да имају несвестицу, а она која су седела да им неко дрма столице и клупе“ (М. Лукић, стр.176, Летопис).

Школске 1964/65. године било је 725 ученика. Са Парагова је прешла учитељица Смиња Галовић, а на њено место дошла је Коска Терезија, удата Марковић. У Лединцима су хонорарно радиле Влаовић Љубинка и Пашајлић Митра због слабог прираштаја деце. Те године одељенске старешине у V разреду били су и учитељи: Белина Иван (Vб), Миленко Јовичић (Vц). У школу су дошли: Васа Рајковић-проф. српског и руског језика; Милица Гавански удата Марић, учитељица у Лединцима; презиме при удаји променила је Олга Брцанов у Козомора. Секретар школе је била Јовановић Босиљка. Ове године уз помоћ МЗ и родитеља подигнут је на прилазу школи потпорни зид и тротоар. Године 1965. године у јуну била је незапамћена поплава. „Необуздани“ Дунав био је: 16.јуна-738cm, 23.јуна - 754cm, а 24.јуна-766cm. Поплављене су улице: Дунавска, В.Караџића, Фрушкогорска и Св. Марковића. Порушено је десетак стамбених зграда, а око 15 је тешко оштећено.

У школској 1965/66.години било је 762 ученика. Примљени су нови наставници: Секулић Тихомир (проф.историје и географије), Томислав Глувић (наст. музичког васпитања), Милка Кулешевић (наст.математике), Милена Атанасковић (наст.руског језика), Марко Мишков (уч. у Лединцима), Станислав Стојков (уч. у Ледицима).

Школске 1966/67. године било је 748 ученика. Из школе су отишли: Томислав Глувић и Тереза Коска, а дошли су: Петровић Михајло (наст.математике) и Наумовић Ксенија (проф.музичког васпитања).

Школске 1967/68.године било је 773 ученика. Због поделе одељења примљена је учитељица Зора Петровић. Школска година је прошла уз тешкоће јер је рађено грејање, разбијање бетона, па се учило уз звуке мешалице за бетон и бушилице.

Школске 1968/69. године било је 782 ученика. Почетком школске године уведен је енглески језик и примљена Јелисавета Попов Цона. Милица Грковић, наставница сх језика одлази из школе 30.новембра 1968. Доградња школе трајала је током читаве године.

Следеће школске године, 1969/70., било је 788 ученика. Завршена је доградња школе, па је настава држана и у новим просторијама. Примљен је Ковачевић Звонко (18. октобар 1969.) на место ложача. Наставно особље примило је две нове младе наставнице- Бориславу Ступар, 1.септембра 1969. (физ.васпитање) и Душанку Кечу (наст.хемије и домаћинства), 1.маја 1970, ради увођења стручне наставе домаћинства и практичне обуке. Наставник математике Милка Кулешевић одлази 30.септембра 1969., а долази Теодор Лац. Број претплатника у кухињи био је до 500, а све је то постизала куварица Тина Косарић, запослена од 1962. године у овој школи. Директор школе је имао операцију плућа, па је дужност директора обављала заменица Симић Гордана (од 7.априла до 30. новембра 1970.).

Школске 1970/71. године било је 771 ученик у 27 одељења. Примљена је наставница биологије Нада Антић. Завршена је зграда дечијег вртића, па су се од наше школе одвојила 2 одељења (66 полазника), две васпитачице и једна спремачица. Ове школске године одржани су **први Сусрети змајевих школа** Војводине (9.-11.јуна 1971.год.). Опширније о овој дивној манифестацији у делу о слободним активностима.

Школске 1971/72. има 788 ученика у 29 одељења. Дана 12. јуна 1972. одржан је Сабор пионира Војводине у каменичком парку где се окупило 10.000 пионира из целе Војводине, као и делегације из република и Покрајине Косово.

Године1973. учествовали смо на Змајевим сусретима у Сивцу. Нашу школу посетила је песникиња Мира Алечковић и одушевила наше ђаке. Као и претходних година, школа је славила 23. октобар, Дан ослобођења, Нову годину са игранком за осмаке, Дан жена, уз пријем за мајке палих бораца, Први мај итд. Делегације пионира носиле су цвеће на гроб партизанке Наде Љубојевић Тихе, коју су Немци стрељали у Иригу, 1942. године. Дочекана је Штафета младости коју је носила уч. Јулијана Месарош.

Школске 1973/74. постигнути су леви резултати. На такмичењу ученика основних школа Општине Нови Сад, на Фрушкој гори, под називом Наука и техника у нашој одбрани, пионери из наше школе освојили су прво место у свим дисциплинама (Жарко Дачевић, Илија Пујин, Велимир Невајдић, Коста Радиновић, Марија Цегнар, Драгана Чобановић, Драгослав Рацковић, Милан Марковић, Владан Брусин, Бора Херцег, Матија Дорић и Небојша Дивнић). Као награду школа је добила Радио-станицу, а ученици десетодневни боравак на мору, и то у летовалишту Фажани код Пуле у близини Бриона. За успех је био заслужан наставник општетехничког образовања, резервни капетан, Ђорђе Стојшић. На такмичењу у уређивању школске средине освојили смо II место и општинску награду од 4000 н.динара. Школа је формирала 16 пионирских бригада које су урадиле посао вредан најмање 100.000 нд. Нарочито се истицао хор који је водила наставница Ксенија Ивановић,

наступила је на Смотри хорова са око 100 чланова. Највећи успех постигао је школски лист „Змајев гласник“ који је Жири Савета друштва за васпитање деце СР Србије прогласио **трећим** у Републици и шестим у Федерацији, уз награду од 3000 нд. Од Савета Месне заједнице овај међу родитељима омиљени лист добио је као помоћ 1000 нд. Те године уписано је 896 ученика. Школа је била домаћин V Сусрета Змајевих школа од 1. до 3. јуна 1975. године. Учествовале су школе из Вучитрна, Црвенке, Будве, Змајева, Сота, Смедерева, Суботице, Приштине, Београда, Свилајнца, Раждагиње, Обреновца, Новог Кнежевца, Ср. Митровице и из две мађарске школе, из Куле и Горњег брега. На Змајевим дејим играма, школу су посетили песници Десанка Максимовић, Мира Алечковић и Бранко Ћопић. Дана 20. јануара 1975. год. умрла је у Змајевој кући ЛЕПА ЈОВАНОВИЋ, последњи потомак Змајеве породице, ћерка Змајевог брата Ђуре. Колико је тетка Лепа била омиљена међу децом, показује цитат из Змајевог гласника: „Тетка Лепа је за нас пионире и све остале посетиоце Змајевог музеја била жива историја Змајевог доба. Због њених племенитих особина и неизмерне љубави према деци сви смо је много волели.“

Школске 1975/56. уписано је 936 ученика, заједно са штићеницима Дечјег села „др Милан Павловић“.

Школску 1976/77. обележиле су две ствари: најпре је у октобру премештен Милош Лукић, након 18 година на месту директора у нашој школи. О Милошу Лукићу, заслужном за напредак и углед наше школе, више у делу о наставницима. У мају су одржане XX Змајеве дејје игре и Сусрети Змајевих школа.

Нови Летописи, као и школски лист Змајев гласник (од првог броја у марту 1973.) чувају најважније податке о нашој школи. У наставку, осврнућу се на неколико значајних имена из историје места и школе који су то својим радом и угледом заслужили.

Наставиће се...

Ранка Грковић, професор српског језика

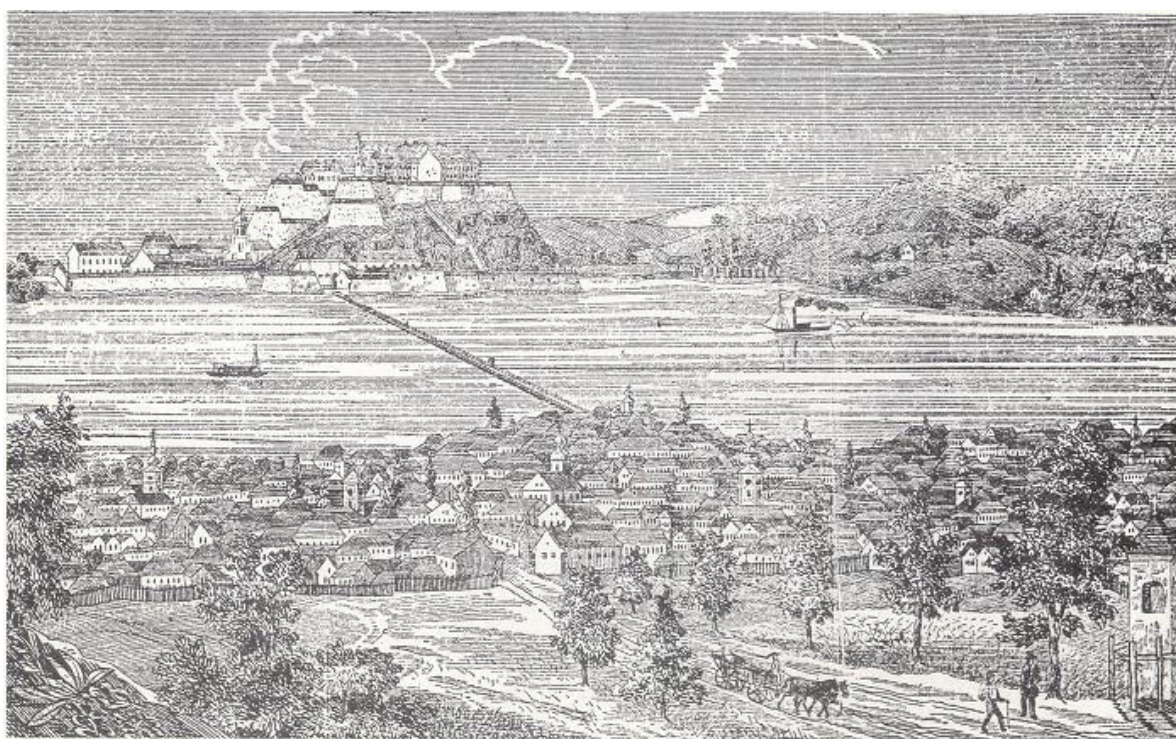
СТАРЕ ЛИТОГРАФИЈЕ НОВОГ САДА И ОКОЛИНЕ

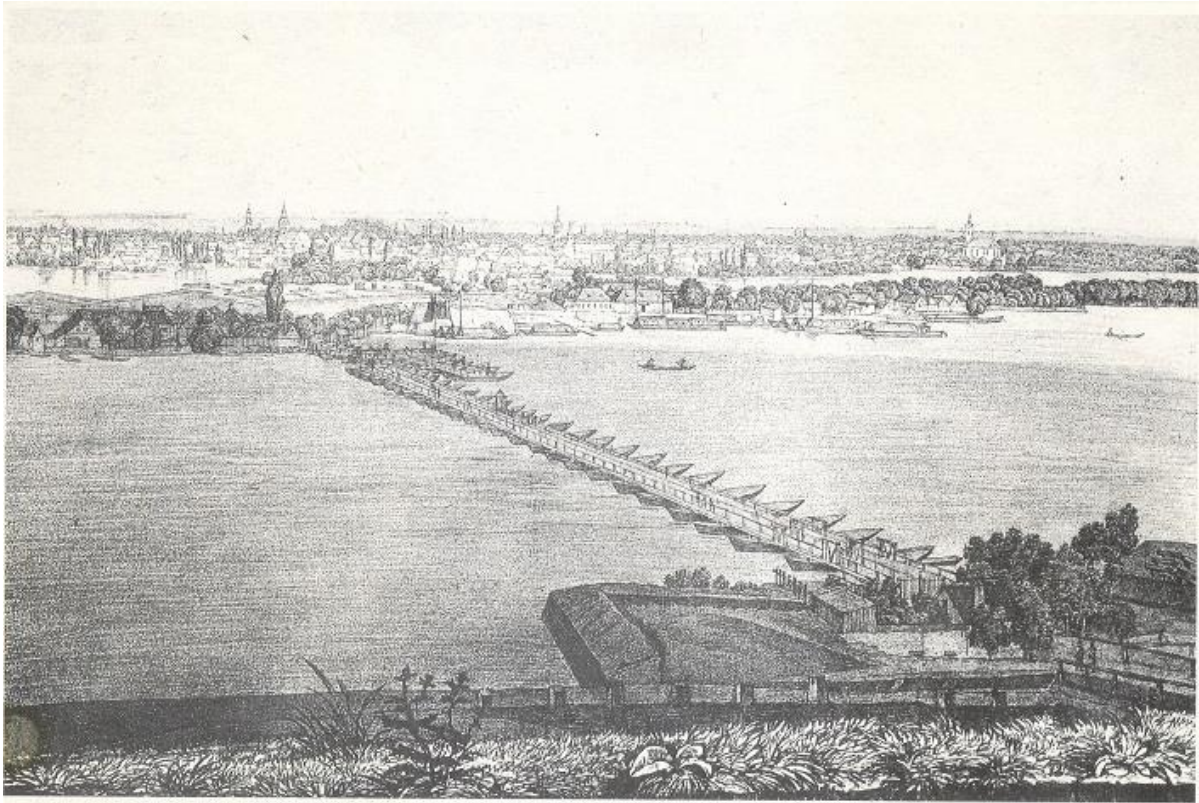
КАДЕТСКА ШКОЛА У СРЕМСКОЈ КАМЕНИЦИ

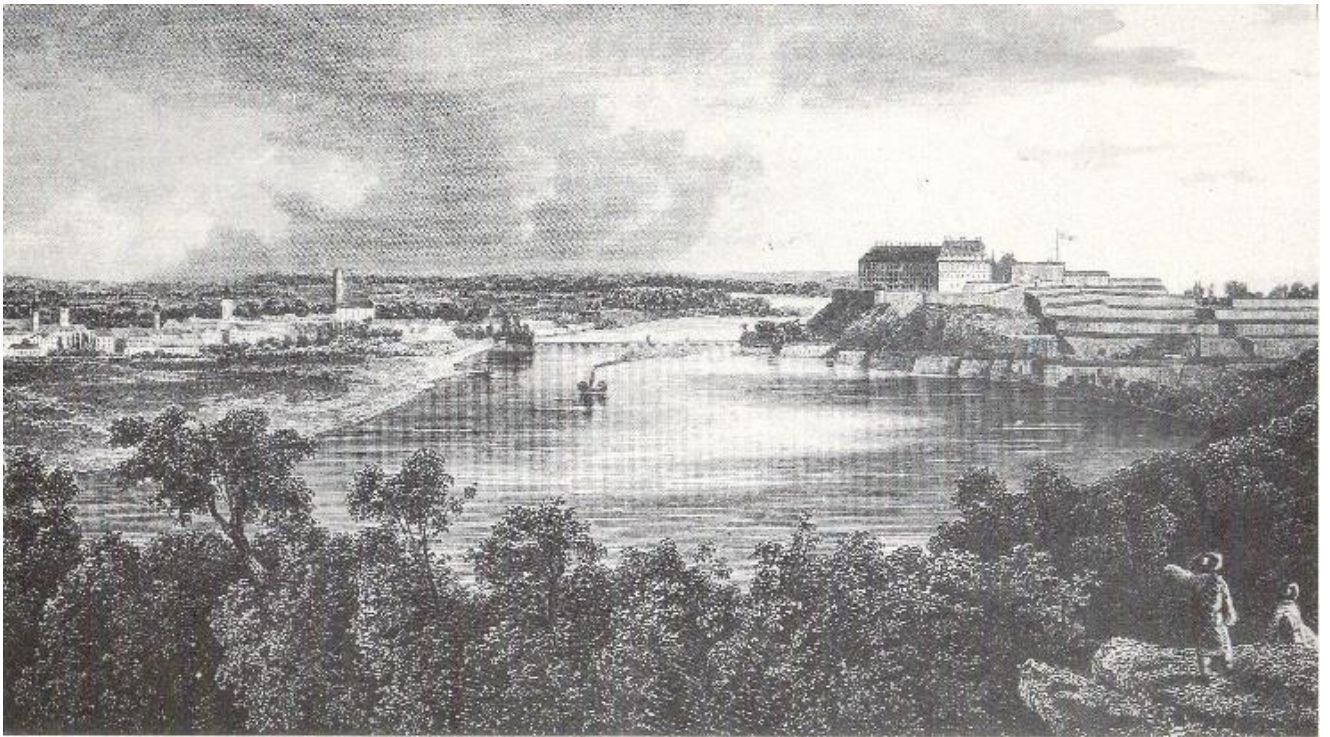
МОНАСТИР У РАКОВЦУ

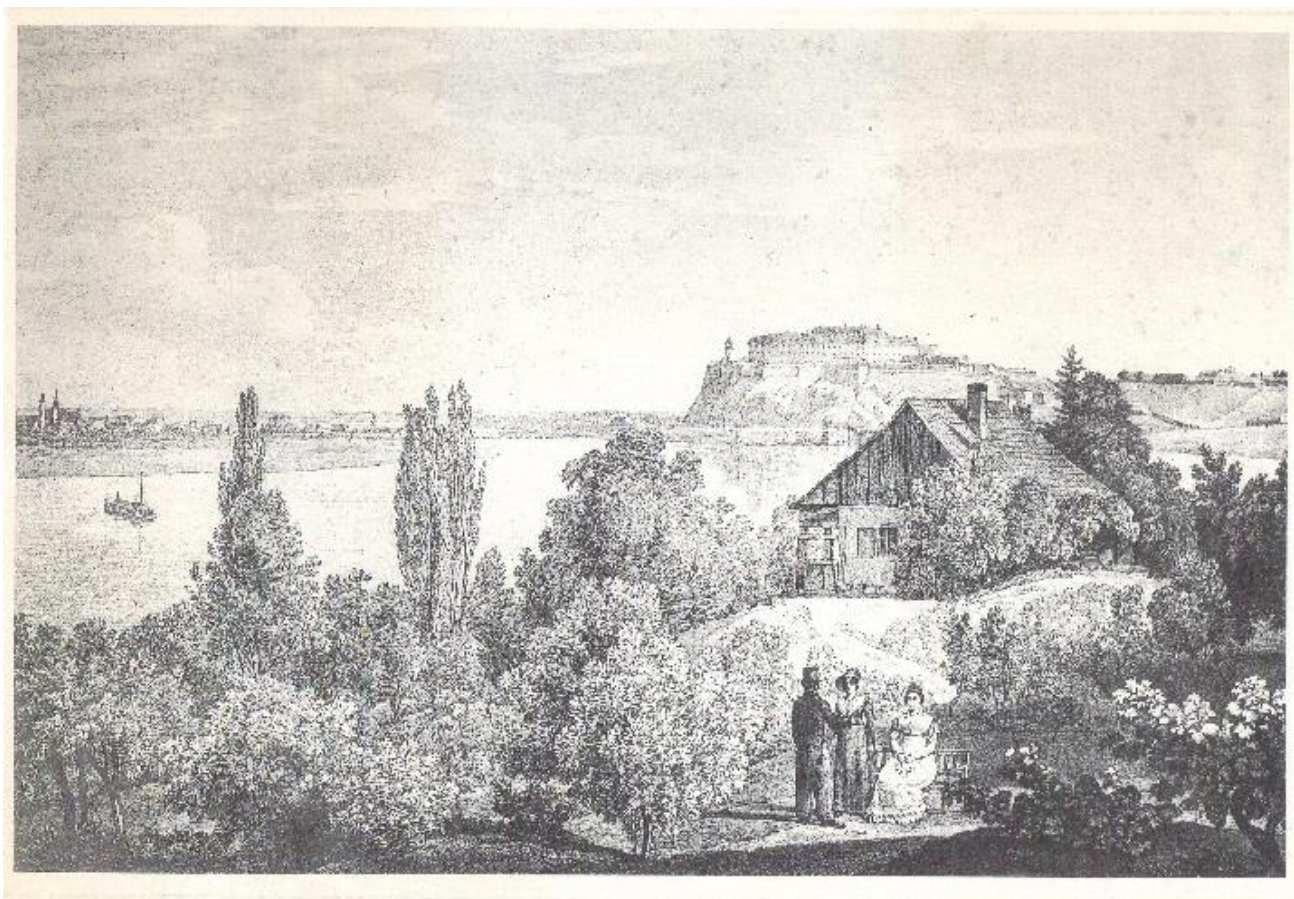
НОВИ САД И ПЕТРОВАРАДИН

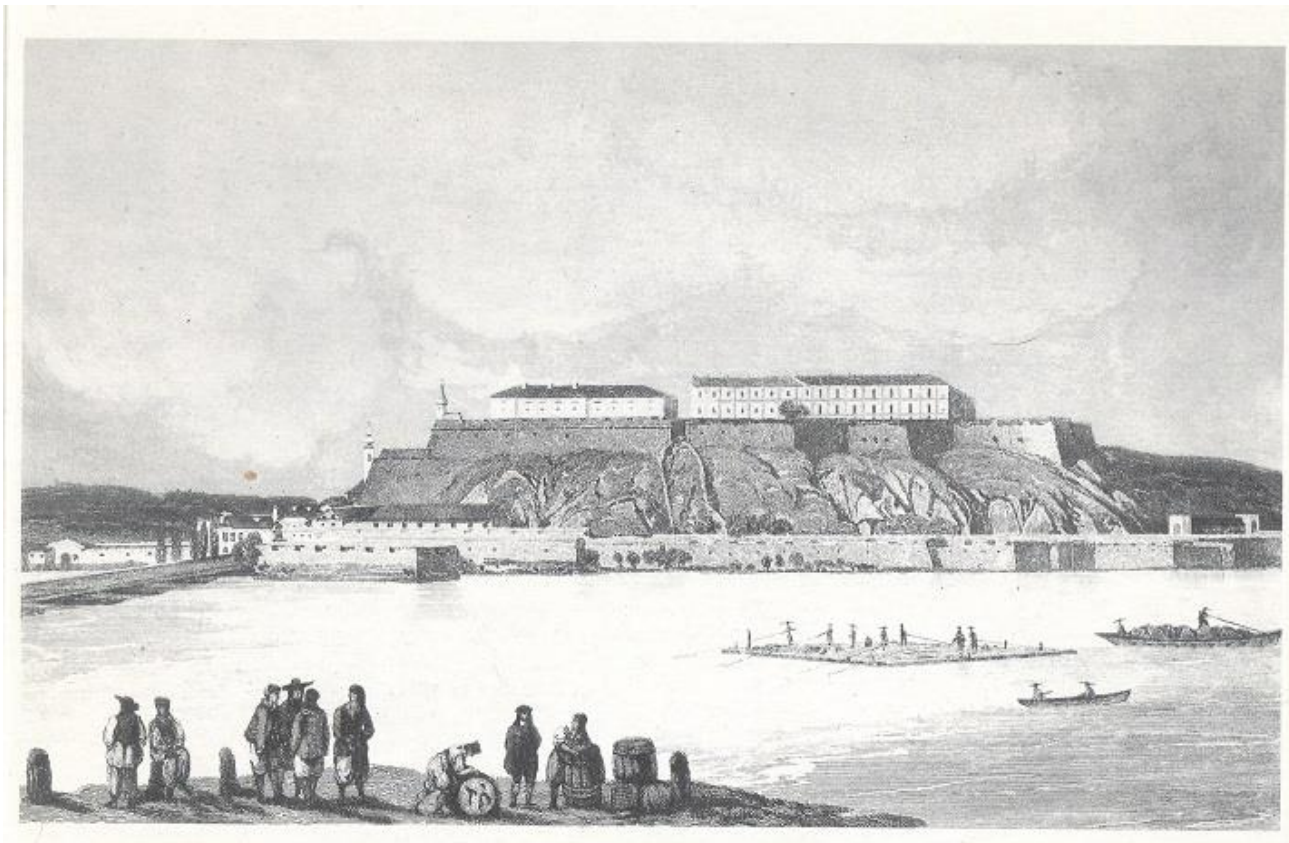
СКЕЛА У НОВОМ САДУ

НОБИ САД И ПЕТРОВАРАДИН

ПЕТРОВАРАДИН

ПЕТРОВАРАДИН И НОВИ САД

ПРИСТАНИШТЕ У НОВОМ САДУ

Povest škole

U koliko se moglo doznati pomoću isprava crkveni i preslušanjem stariji i ugledniji građana, naseljena je Kamenica ovde gde sad leži u 16. stoleću.

Pouzdanost se zna, da je škola istočne, pravoslavne veroispovesti u god. 1701. ustanovljena, jer u toj godini podignuto je mesto Kamenica na varošicu, što svedoči i rvanični pečati opštine kameničke, na kojima stoji: „Opidium Kamenic 1701.“

Istu je školu osnovala istočno-pravoslavna crkvena srpska opština, koja je školsku zgradu podigla, te u prvi mah i učitelja izdvojavala, docnije je izdržavanje škole i učitelja prešlo na političnu opštinu, a to je oko 1799. god.

Škola je od pamtiveka ustrojena bila u tri razreda, tako zvani: bukvaraca, časlovca i psaltiraca. U istoj se predavalo od god. 1811.: srpski i staroslavenski, sve do god. 1864. Pre 1848. god. predavalo se nešto i nemački.

Škola je nadziravana po konzistoriji karlovačkoj. Od god. 1850. po školski nadzornici koji su bili referenti postojećim stathalterije u Temišvaru bili; i to: po nadzorniku Gjurko, viću i Ivanoviću svedo god. 1861. Od god. 1861. pak do

Познато се зна, да је школа istočne, pravoslavne
verodspovesti u god. 1701. ustanovljena, jer u toj godini
podignuto je mesto Kamenica na varošicu, što svedoči
i rvanični pečati opštine kameničke, na kojima stoji:
„Opidium Kamenic 1701.“